

Авторський пілотний проект

Частина 1. Клітинна біохімія

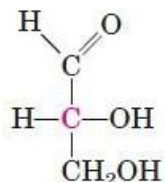
Лекція 1. Метаболізм вуглеводів

Вуглеводи

Вуглеводи – це органічні хімічні сполуки, що мають загальну формулу $C_nH_{2n}O_n$, молярну масу 30х ммоль/л, гідрофільні (мономери) або гідрофобні (полімери), полярні, осмотично активні, оптично активні.

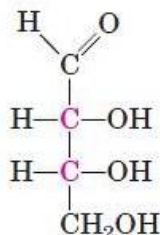
Залежно від кількості атомів Карбону, вуглеводи ділять на тріози (3C), тетрози (4C), пентози (5C), гексози (6C), гептози (7C) і т.д.

Three carbons

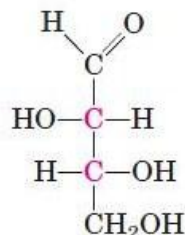

D-Glyceraldehyde

Four carbons

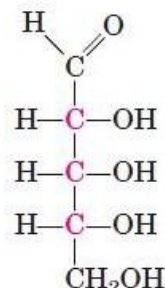

D-Erythrose

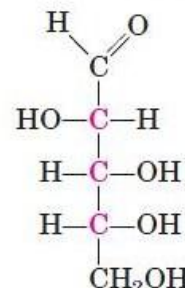

D-Threose

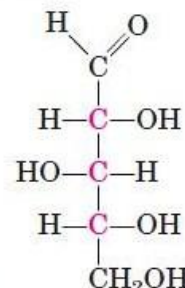
Five carbons

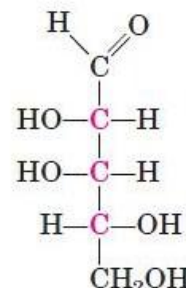
D-Ribose

D-Arabinose

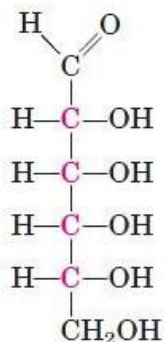

D-Xylose

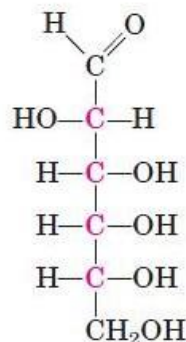

D-Lyxose

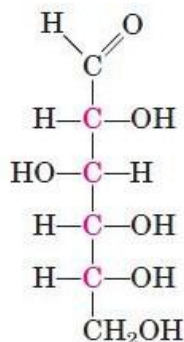
Six carbons

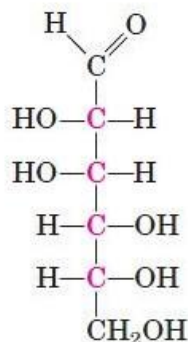
D-Allose

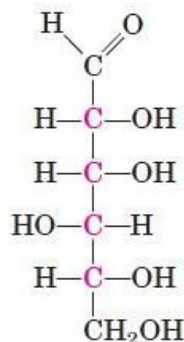
D-Altrose

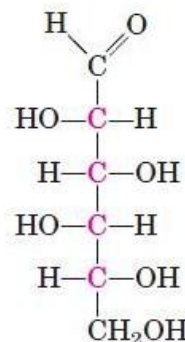
D-Glucose

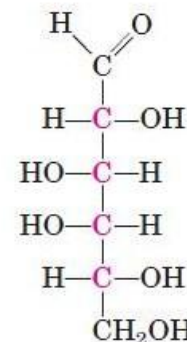
D-Mannose

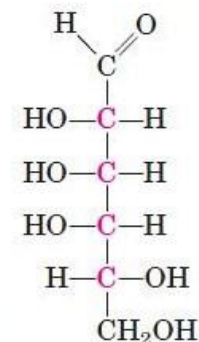
D-Gulose

D-Idose

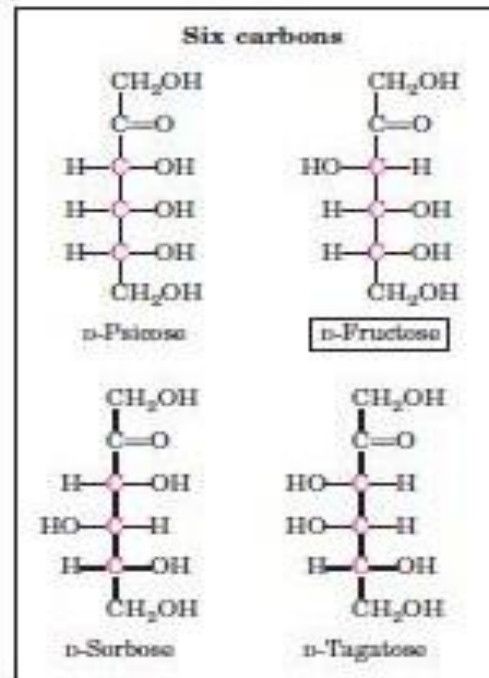
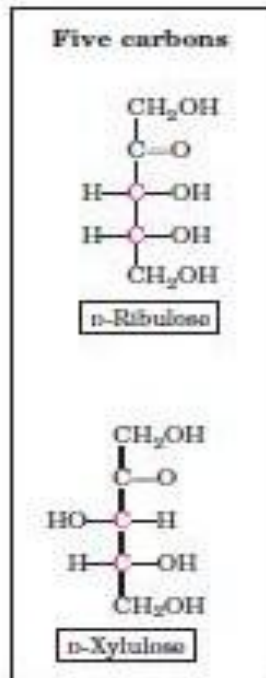
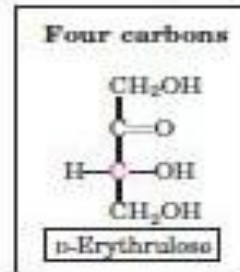
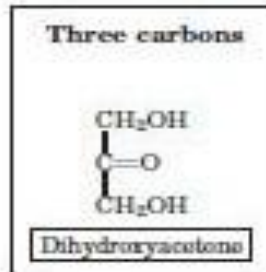

D-Galactose

D-Talose

Залежно від активних груп в вуглеводах, вони поділяються на **альдози** (наявна альдегідна група) та **кетози** (наявна кетонова гру

Цікавий факт!

Форміловий альдегід – не вуглевод, але фізичні та хімічні властивості його зустрічаються у всіх вуглеводів-альдоз. Це зумовлено тим, що всі альдози мають альдегідну групу у «першому положенні»

Ізомери

Ізомер – це речовина, яка має спільну з іншою речовиною молекулярну будову, але при цьому ці речовини різняться між собою якимось параметром.

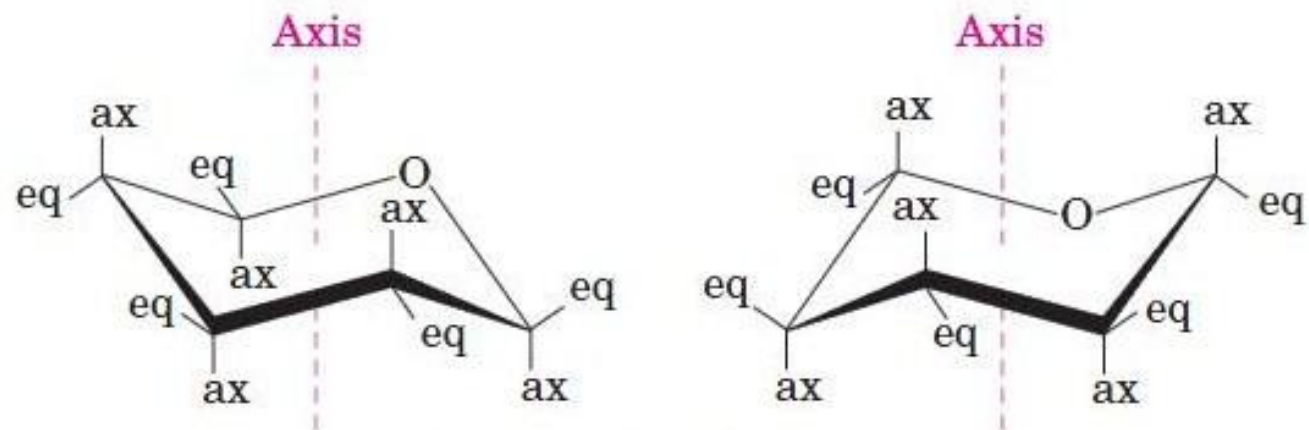
Ізомери у вуглеводів можуть класифікуватися

- За положенням радикалів у просторі
- За оптичними властивостями
- За видом зв'язків у межах речовини

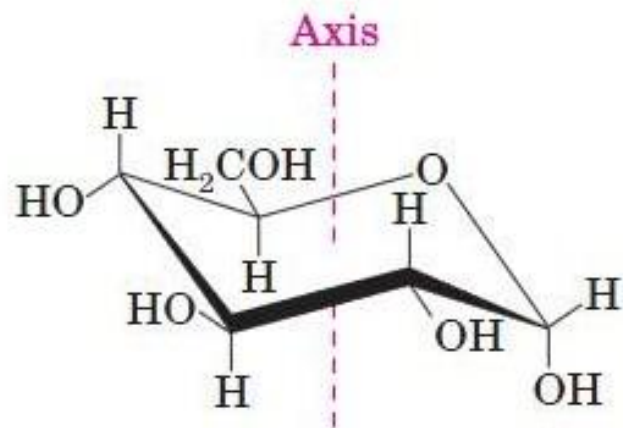
Оптична активність

Вуглеводи – оптично активні речовини. Це значить, що вони можуть поляризувати світло, що проходить через розчинник.

В залежності від того, в яку сторону вони повертають світлові хвилі, вуглеводи поділяються на **правообертаючі ізомери** (D [dextrous] або R [right-rotating]) та **лівообертаючі ізомери** (S [sinistrous] або L [left-rotating])

(a)

(b)

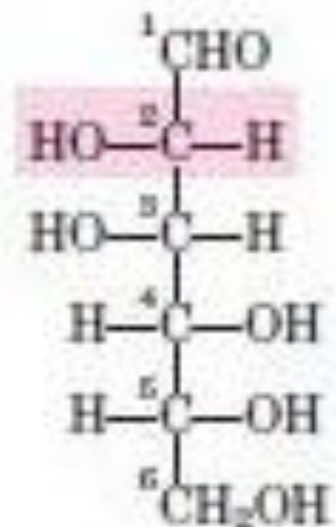
Важливо знати!

У природі зустрічаються обидва типи оптичних ізомерів, але людським організмом засвоюються і включаються до метаболізму **лише один ізомер для кожного вуглевода!**

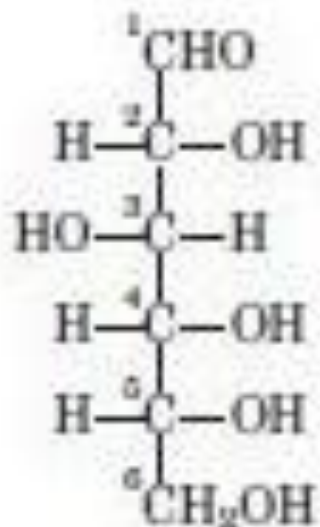
Переважно це – правообертаючі ізомери, хоча є і виключення.

Лівообертаючі ізомери здебільшого проходять через організм неперетравленими.

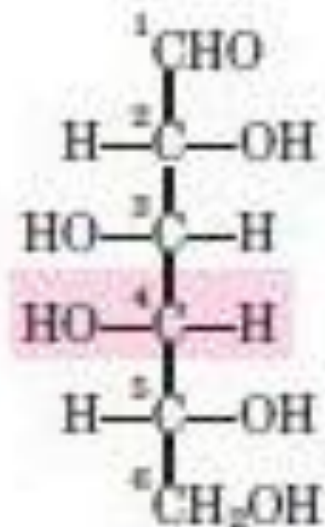
Епімери

D-Mannose
(epimer at C-2)

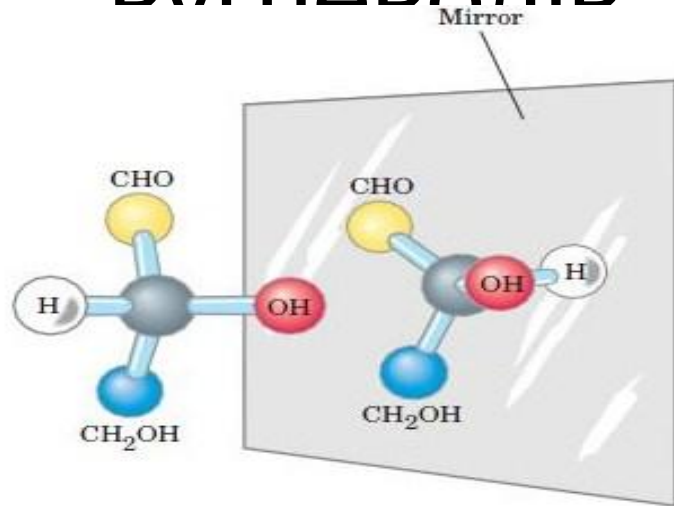

D-Glucose

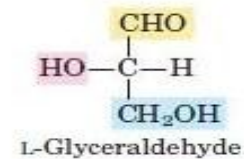
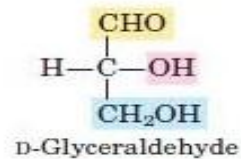

D-Galactose
(epimer at C-4)

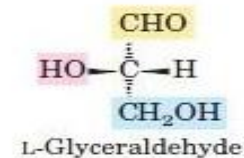
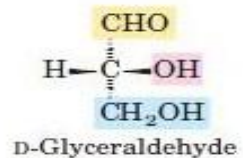
Схематичне зображення вуглеводів

Ball-and-stick models

Fischer projection formulas

Perspective formulas

Глюкоза

- Скорочена формула: $C_6H_{12}O_6$
- Молекулярна маса: 180 г/моль
- Тип вуглеводу: альдогексоза
- Оптичний ізомер у людини: D
- Додаткова інформація: основне джерело електронів для метаболічних процесів в організмі.

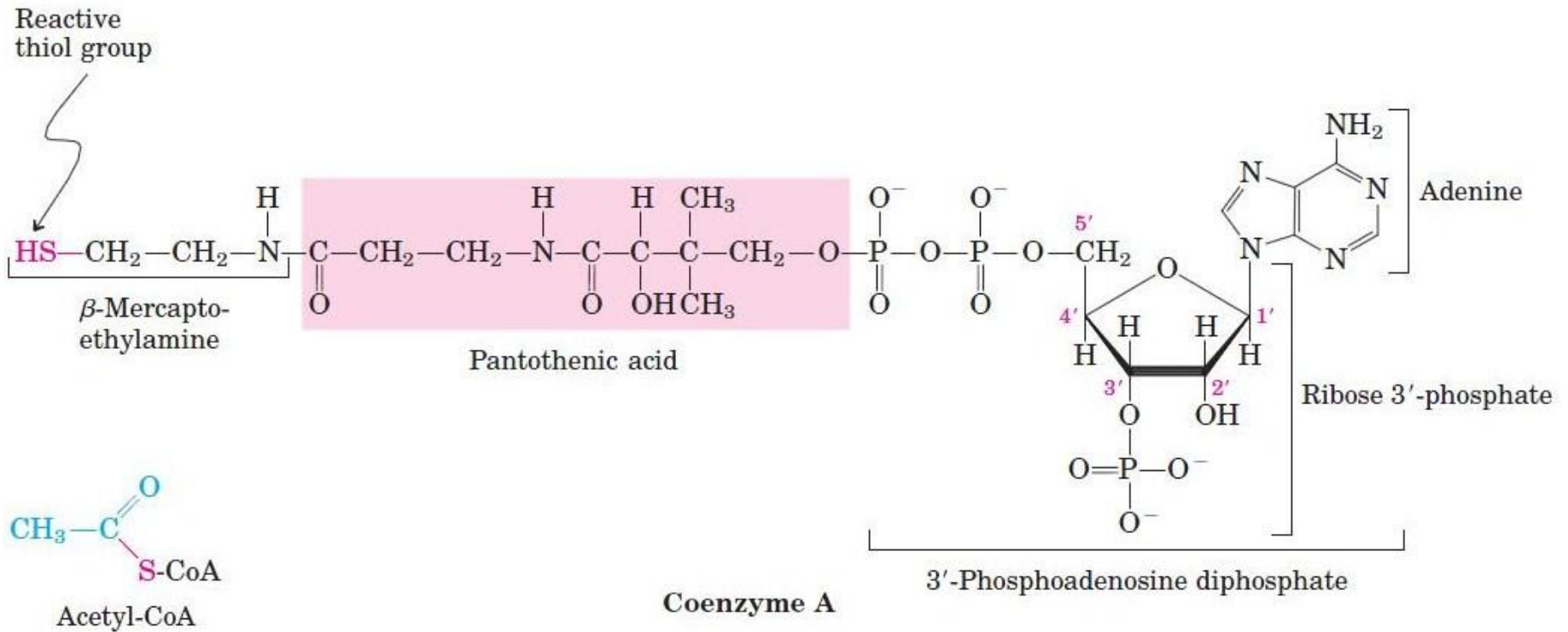
Отже, назад до мітохондрії

В мітохондрії відбувається метаболізм всіх поживних речовин, які надходять до організму.

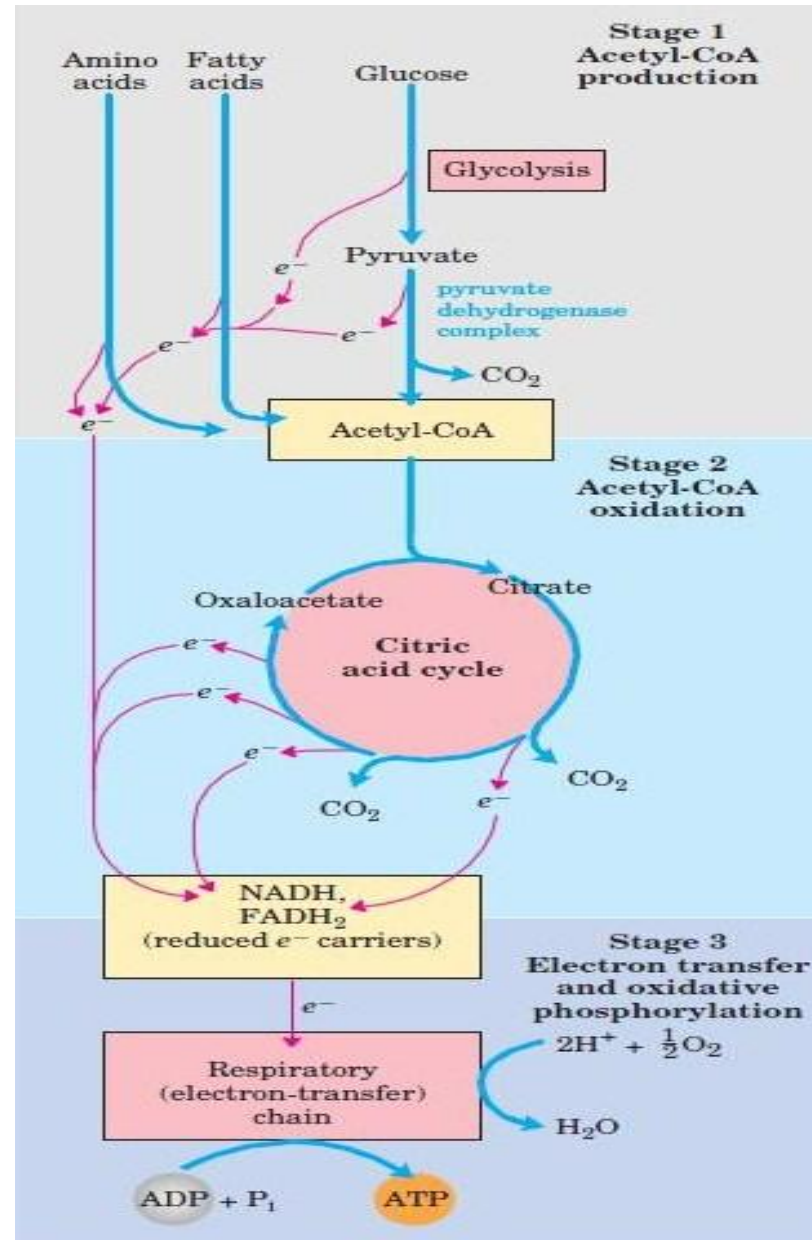
Але перш ніж вони зможуть бути задіяні у клітинному метаболізмі, вони повинні бути перетворені на речовину під назвою...

Ацетил-Коензим-Аденозин

Ацетил-Коензим-Аденозин

Біохімічна карта метаболізму

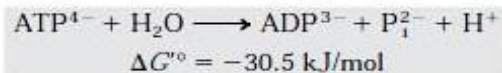
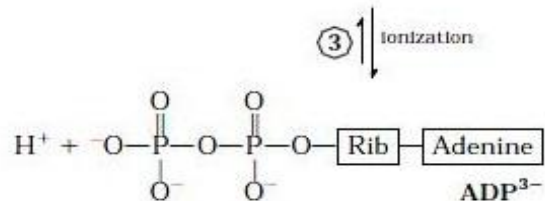
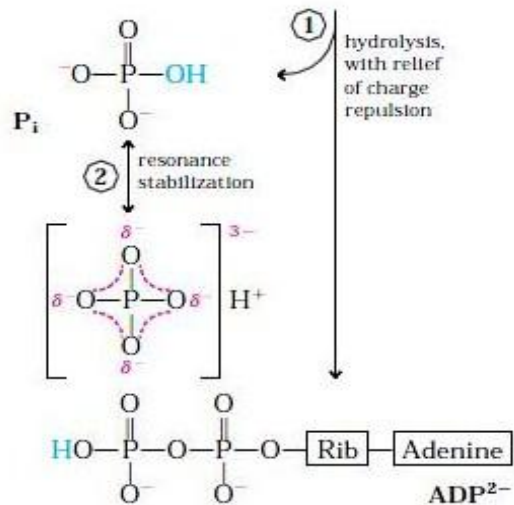
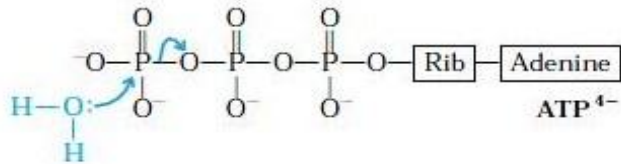

Процес перетворення вуглеводів на АКоА складається з 2 етапів:

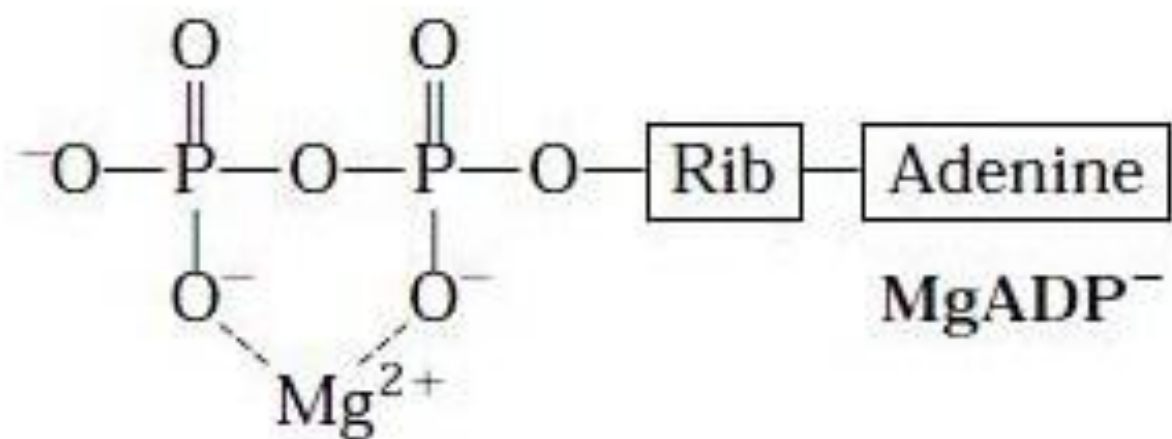
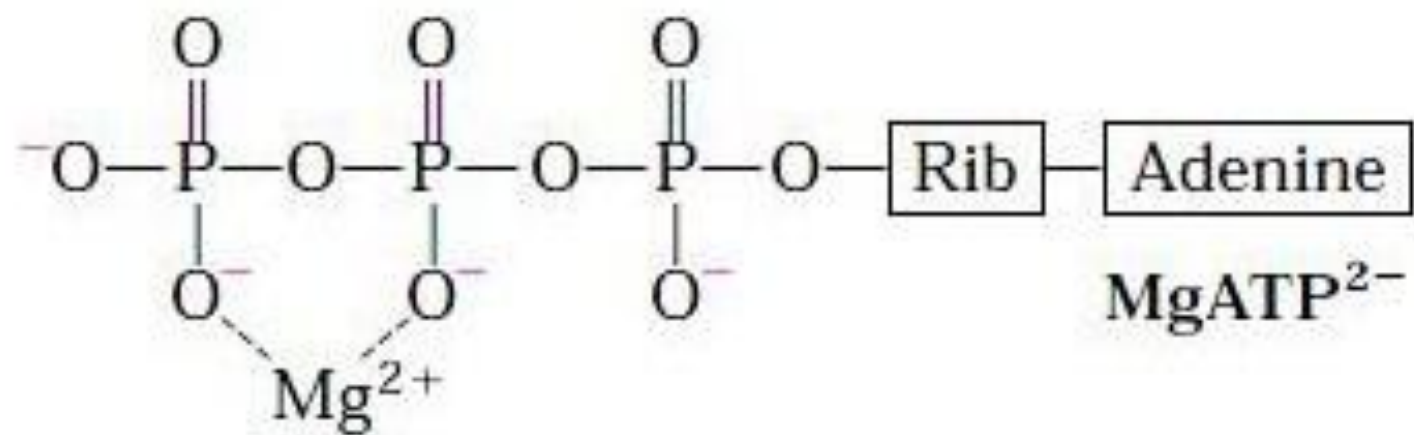
1. Гліколіз. Фінальний продукт цієї стадії – піровиноградна кислота (ПВК).
2. Окисне декарбоксилювання ПВК. В результаті цього процесу утворюється Ацетил-Коензим-Аденозин

Але спочатку...

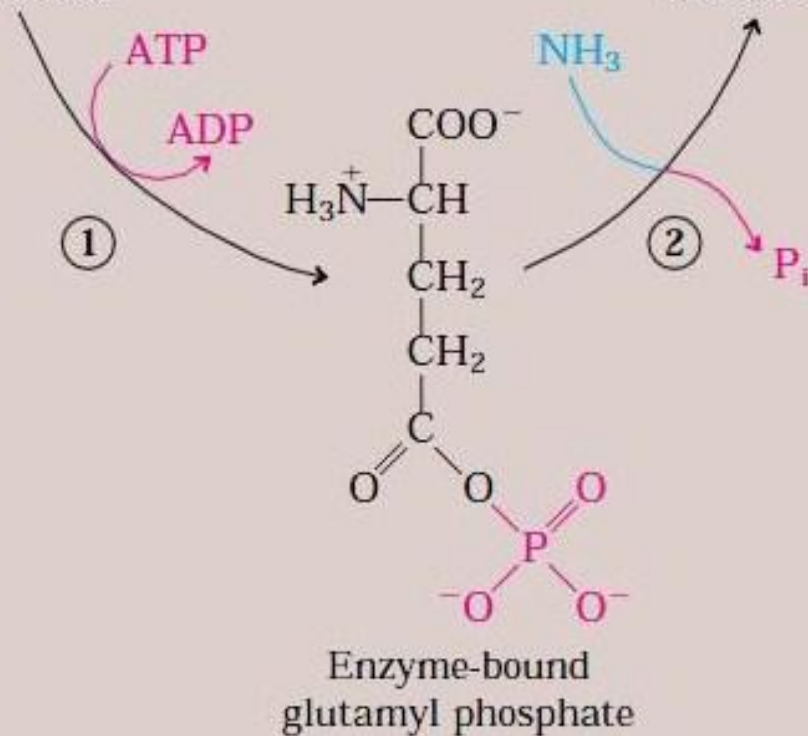
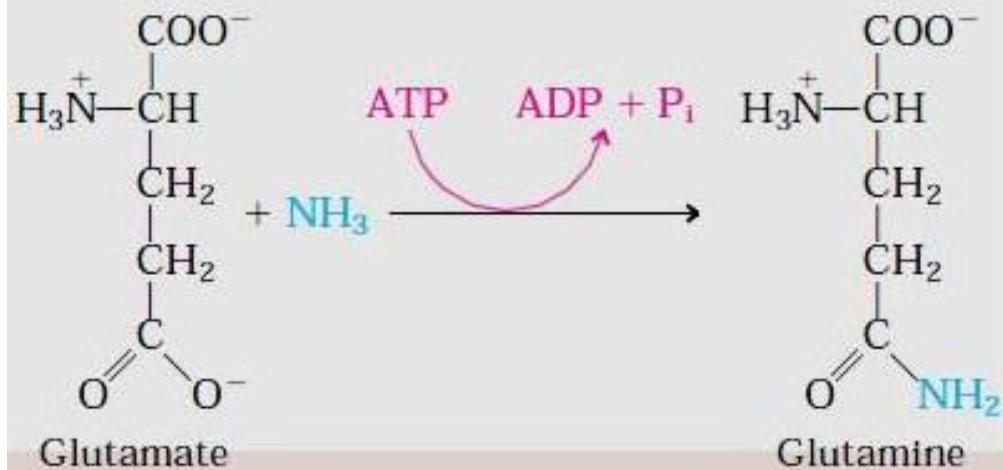
Кілька слів про енергетичнозалежні
реакції

Перед вами
Аденозитрифосфат!

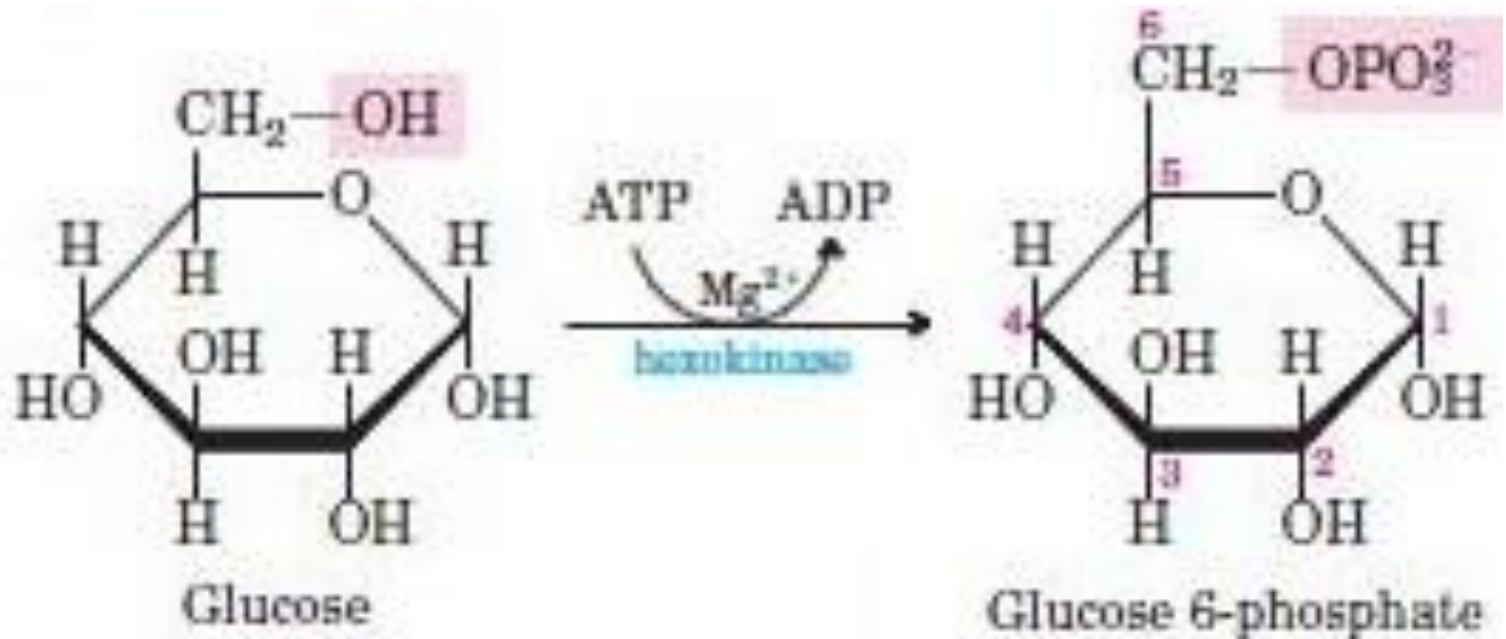

(a) Written as a one-step reaction

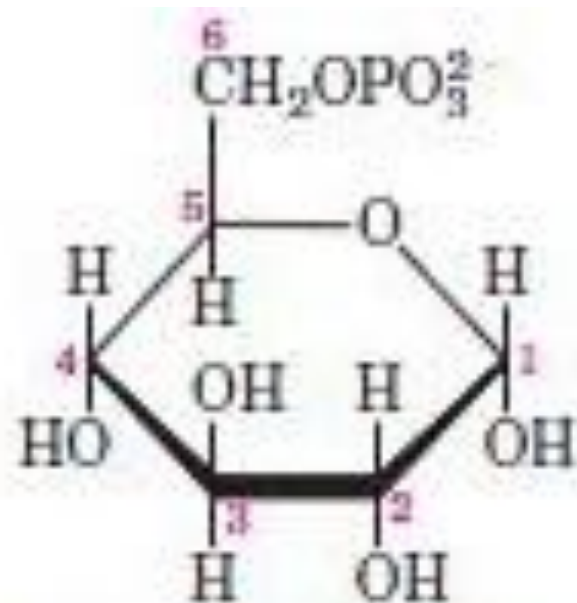

(b) Actual two-step reaction

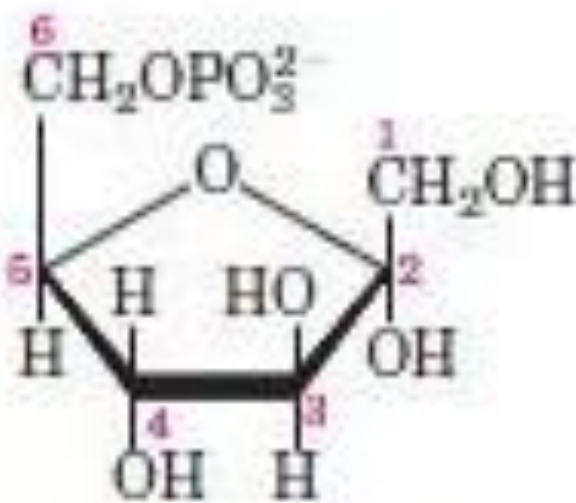
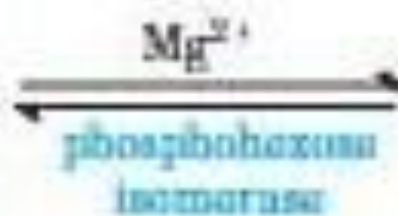
Отже, гліколіз...

$$\Delta G'^{\circ} = -16.7 \text{ kJ/mol}$$

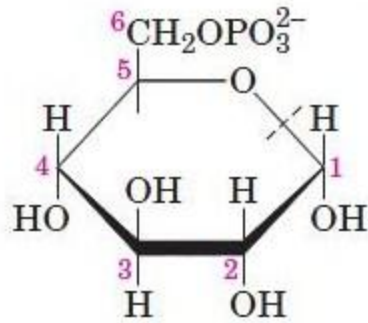
Glucose 6-phosphate

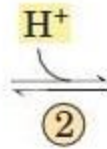
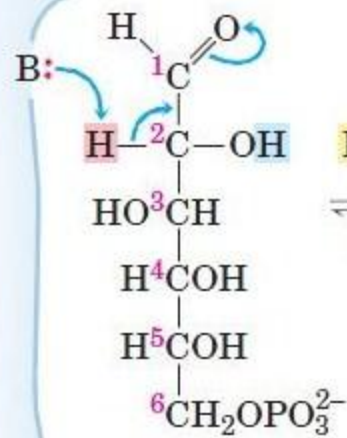
Fructose 6-phosphate

$$\Delta G'^{\circ} = 1.7 \text{ kJ/mol}$$

Glucose 6-phosphate

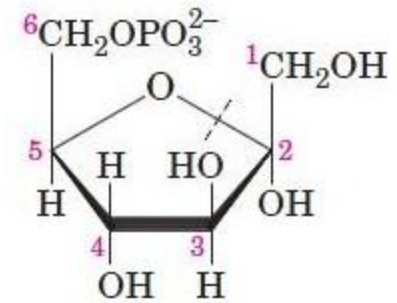

① binding and ring opening

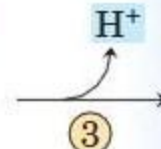
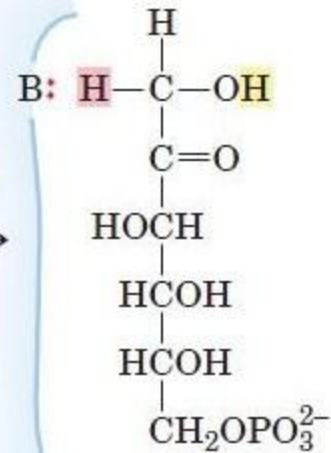

Phosphohexose isomerase

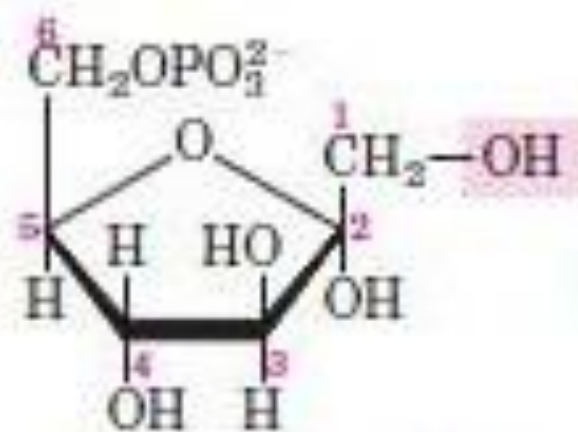
Fructose 6-phosphate

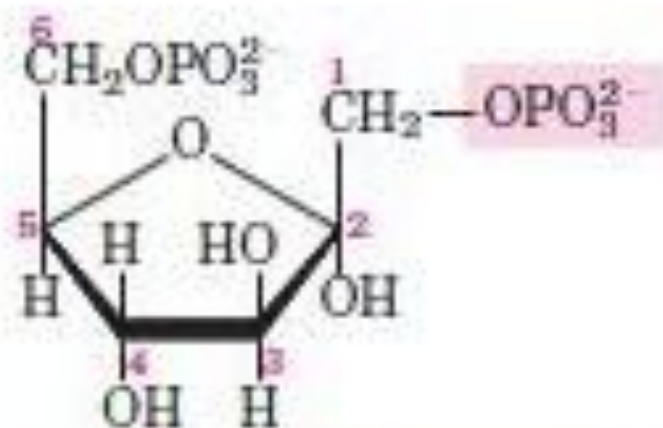
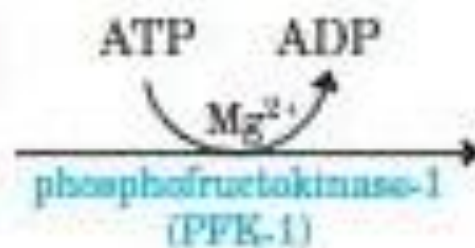
④ ring closing and dissociation

cis-Enediol intermediate

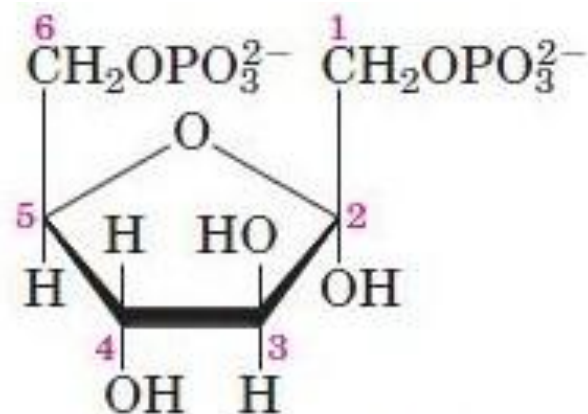

Fructose 6-phosphate

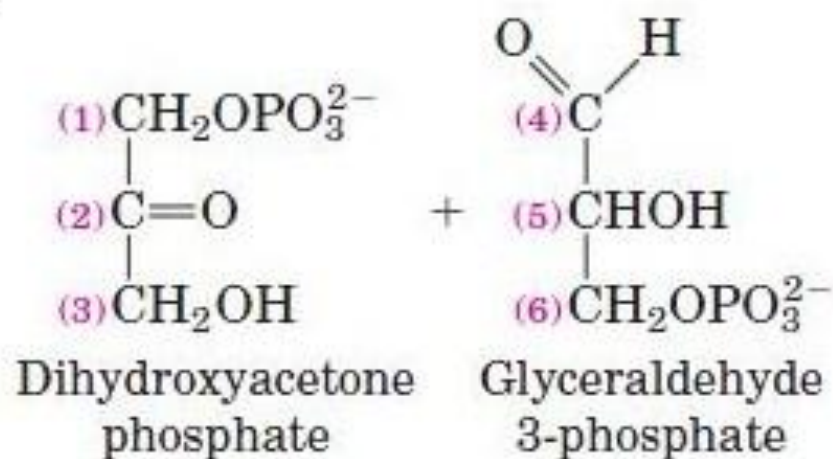

Fructose 1,6-bisphosphate

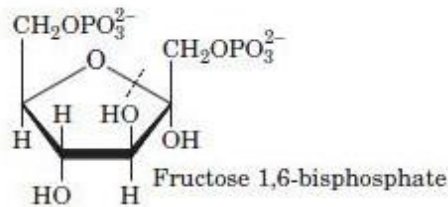
$$\Delta G'^{\circ} = -14.2 \text{ kJ/mol}$$

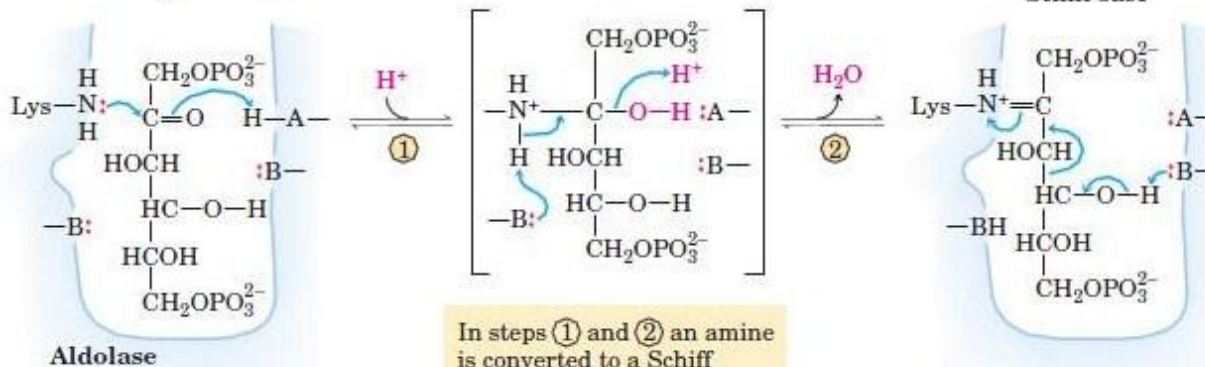
Fructose 1,6-bisphosphate

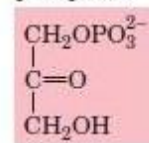
$$\Delta G'^{\circ} = 23.8 \text{ kJ/mol}$$

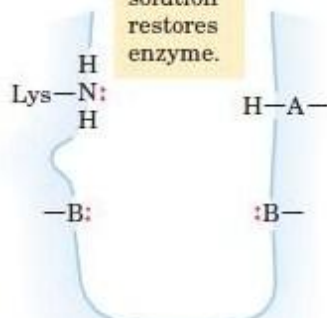
binding and
ring opening

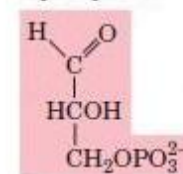
Dihydroxy-
acetone
phosphate

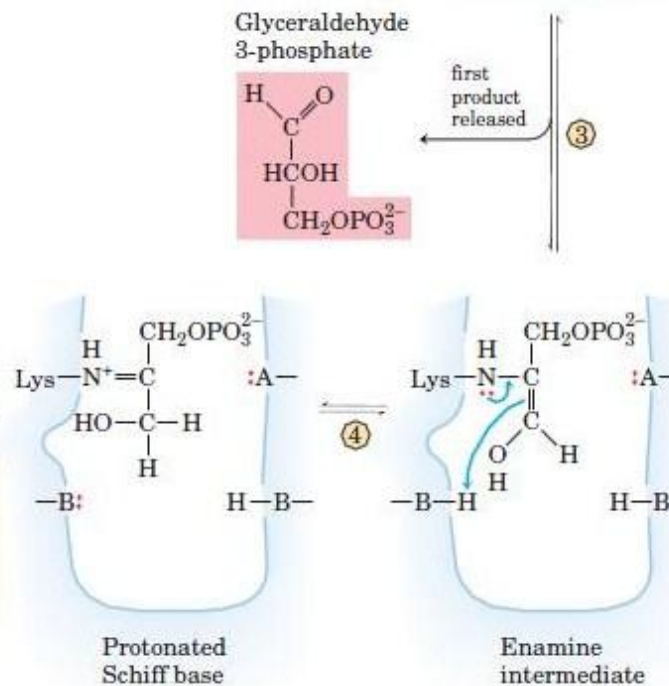
Proton
exchange
with
solution
restores
enzyme.

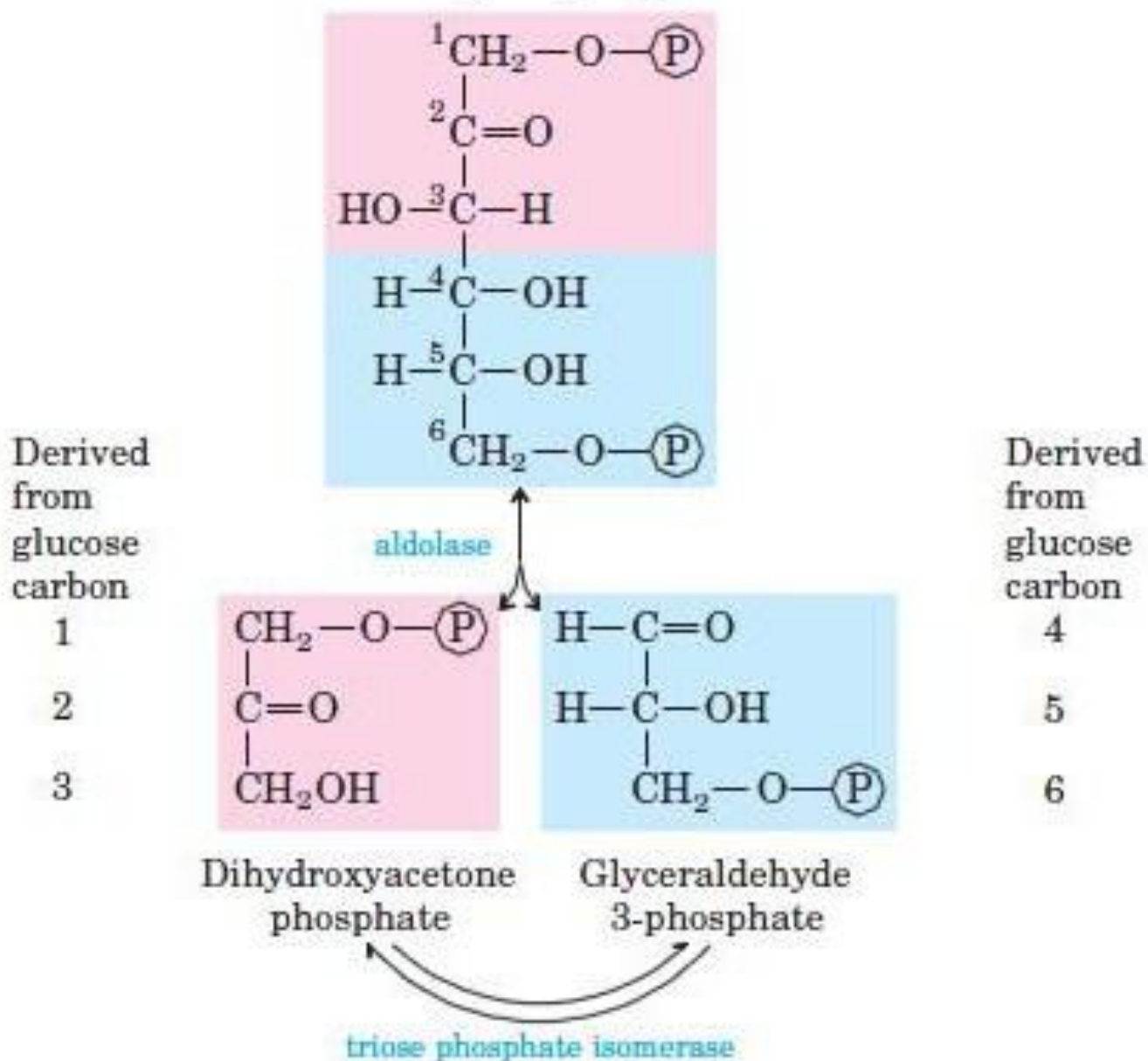
Glyceraldehyde
3-phosphate

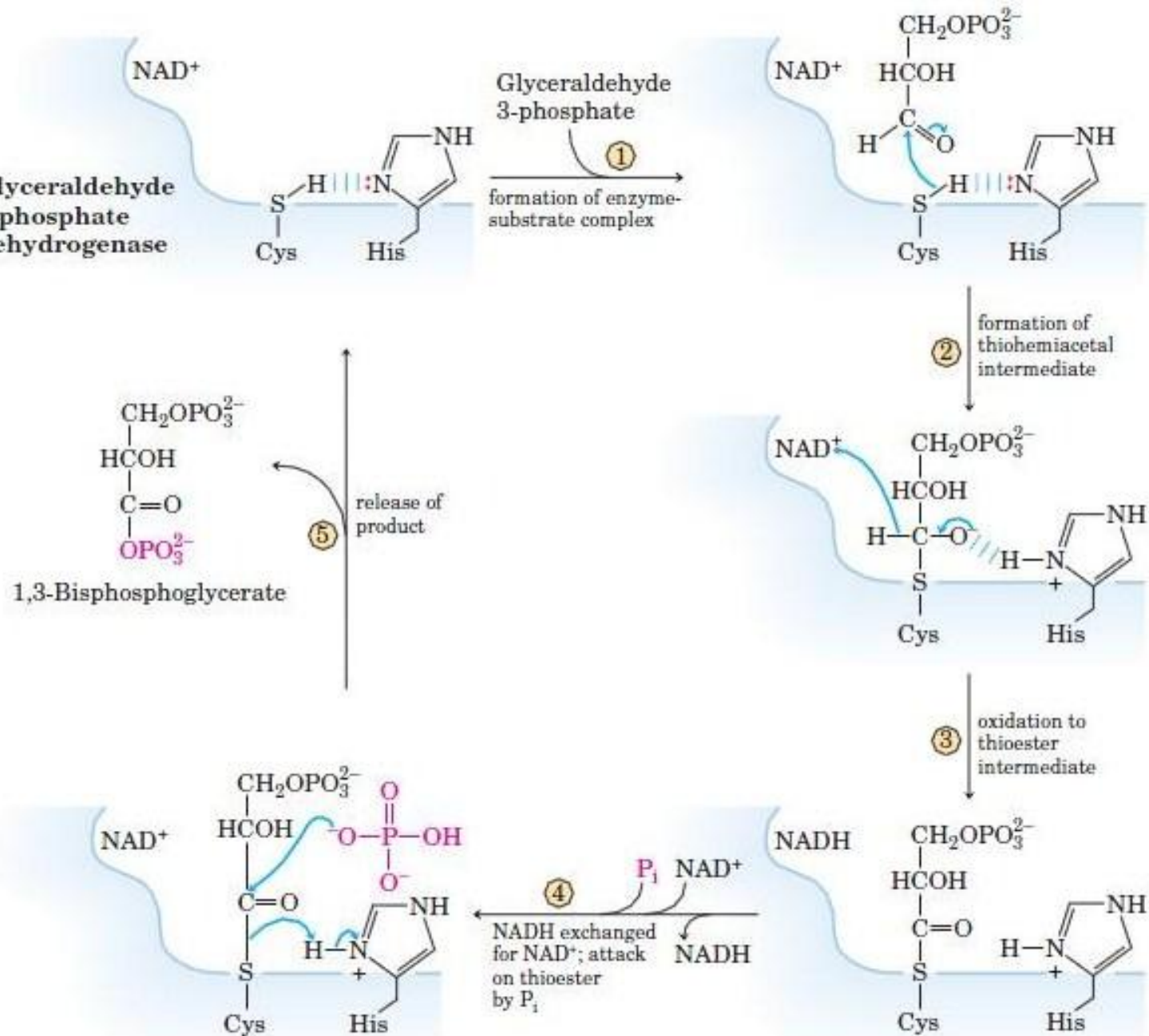
first
product
released

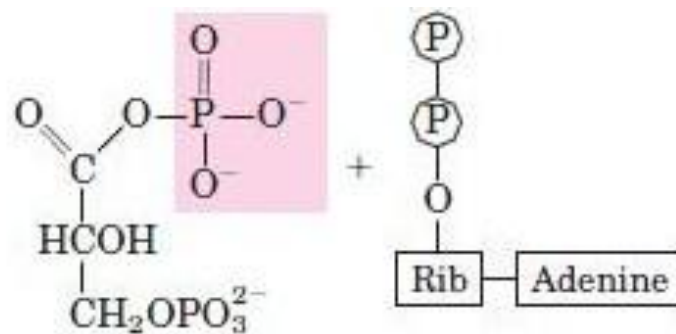

Fructose 1,6-bisphosphate

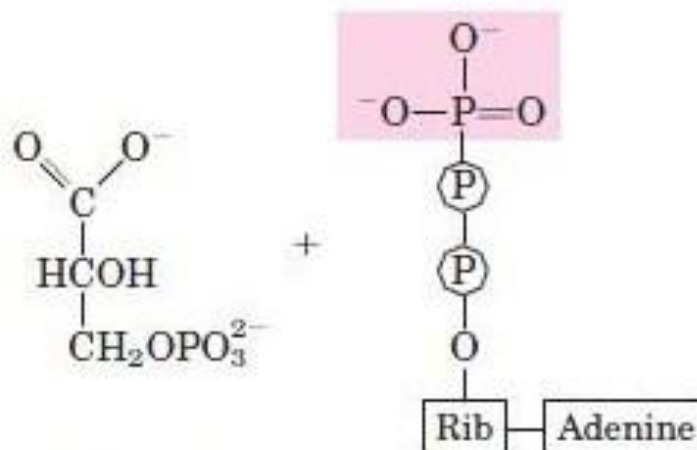
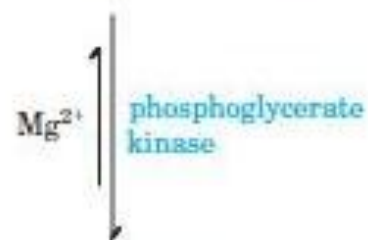
**Glyceraldehyde
3-phosphate
dehydrogenase**

1,3-Bisphosphoglycerate

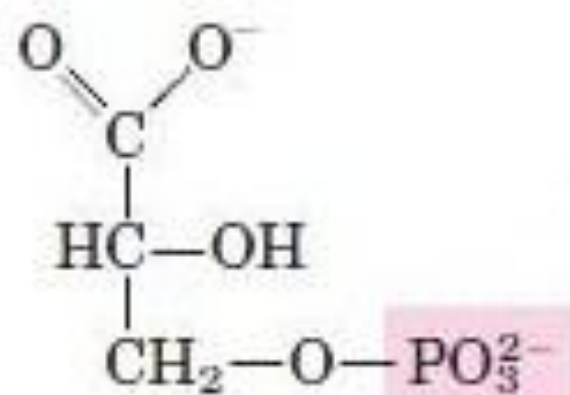
ADP

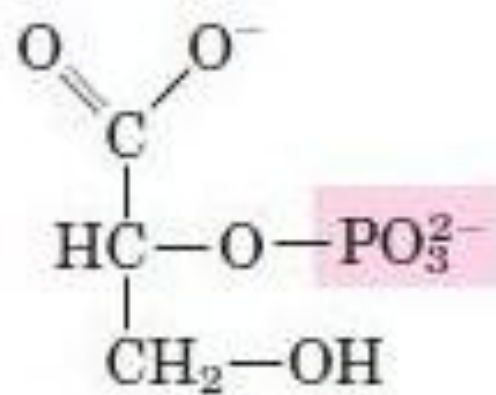
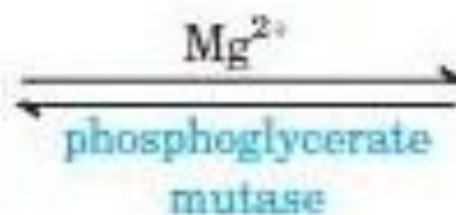
3-Phosphoglycerate

ATP

$$\Delta G'^{\circ} = -18.5 \text{ kJ/mol}$$

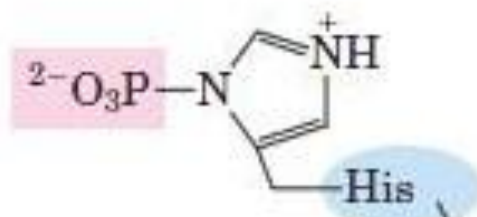
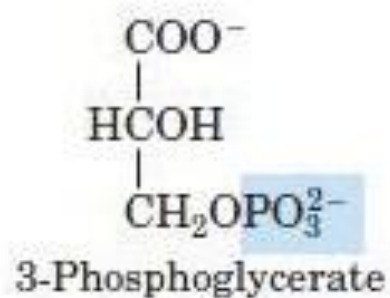

3-Phosphoglycerate

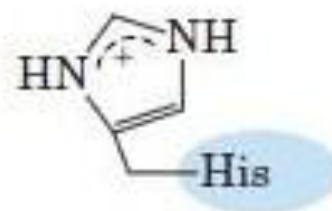
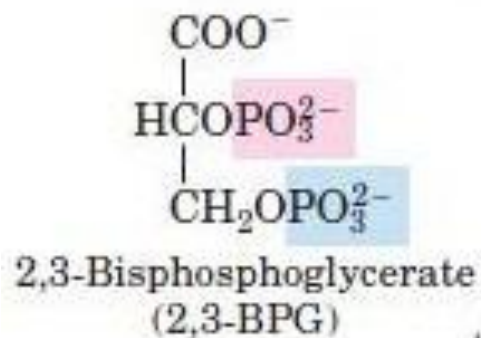
2-Phosphoglycerate

$$\Delta G'^{\circ} = 4.4 \text{ kJ/mol}$$

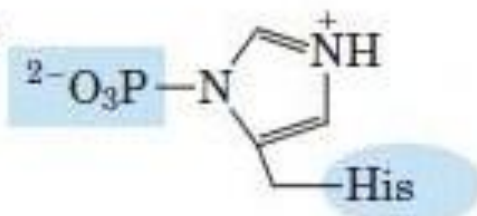
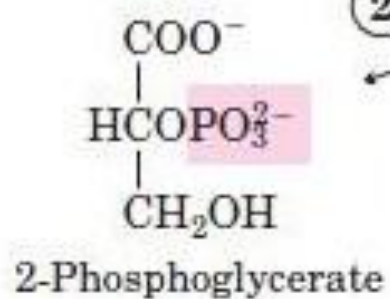

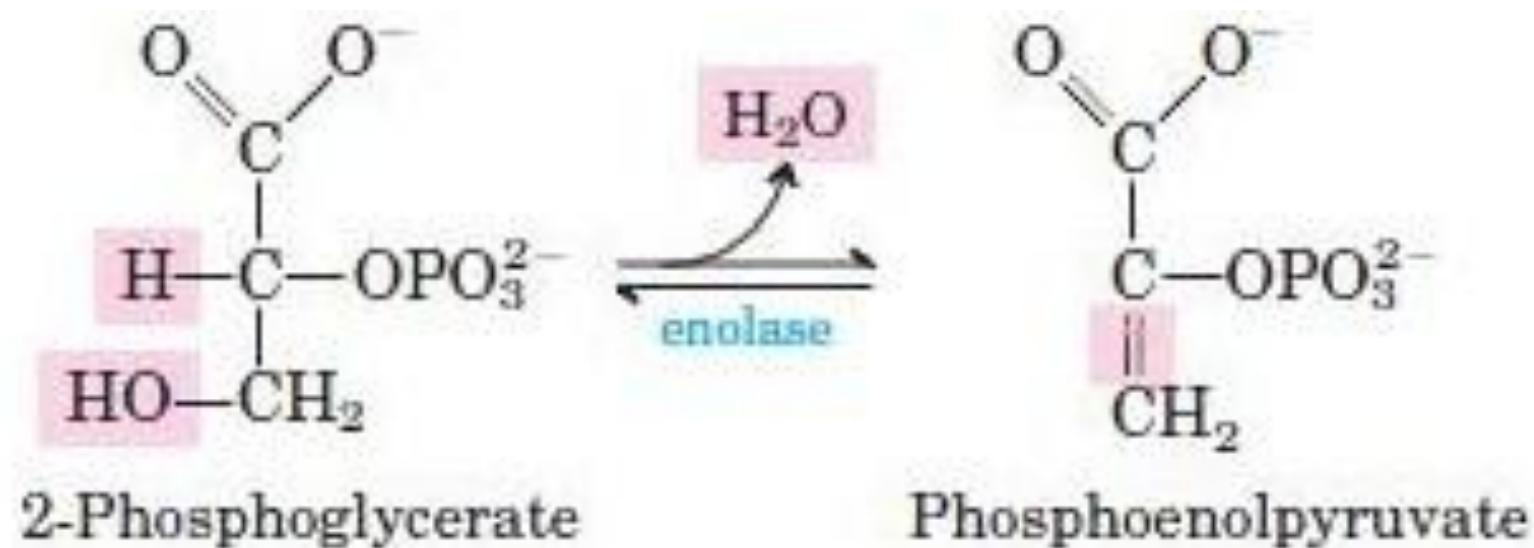
Phosphoglycerate
mutase

① ↓

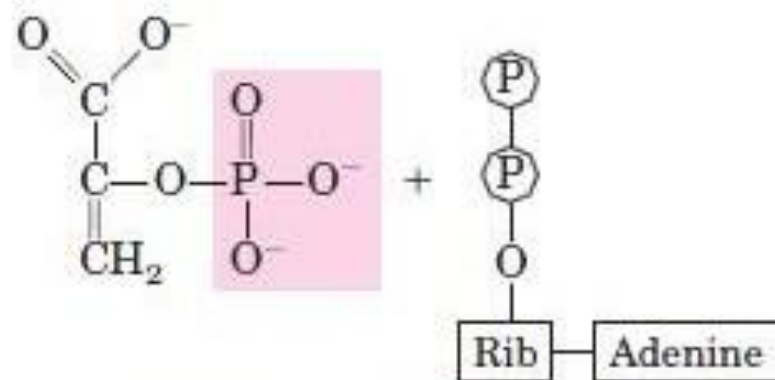

② ↙ ↘

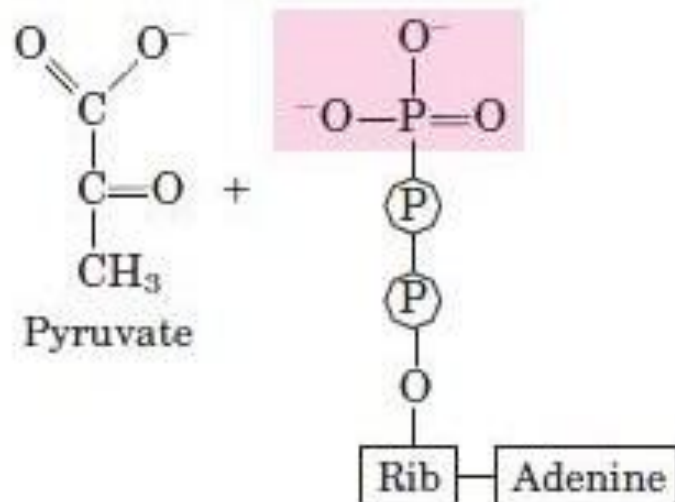
$$\Delta G'^{\circ} = 7.5 \text{ kJ/mol}$$

Phosphoenolpyruvate

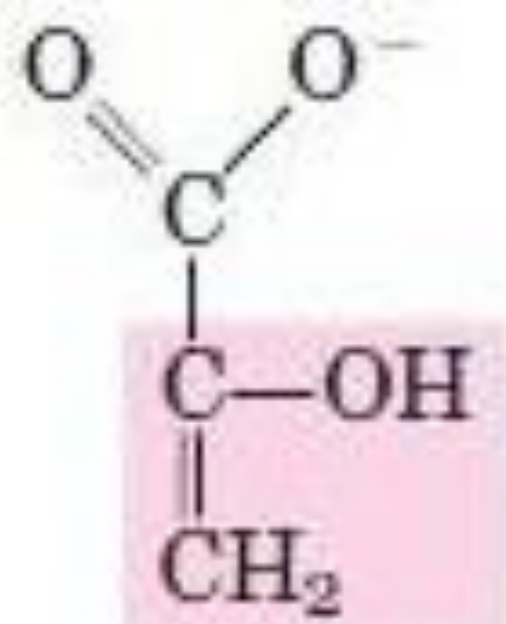
ADP

Mg^{2+} , K^+ pyruvate kinase

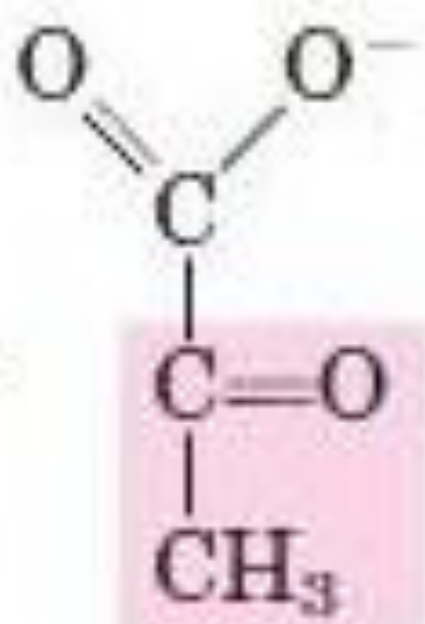
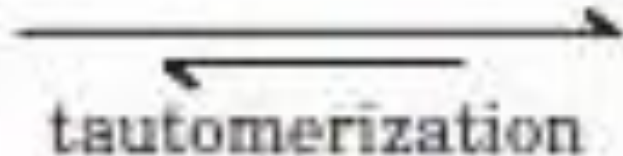

ATP

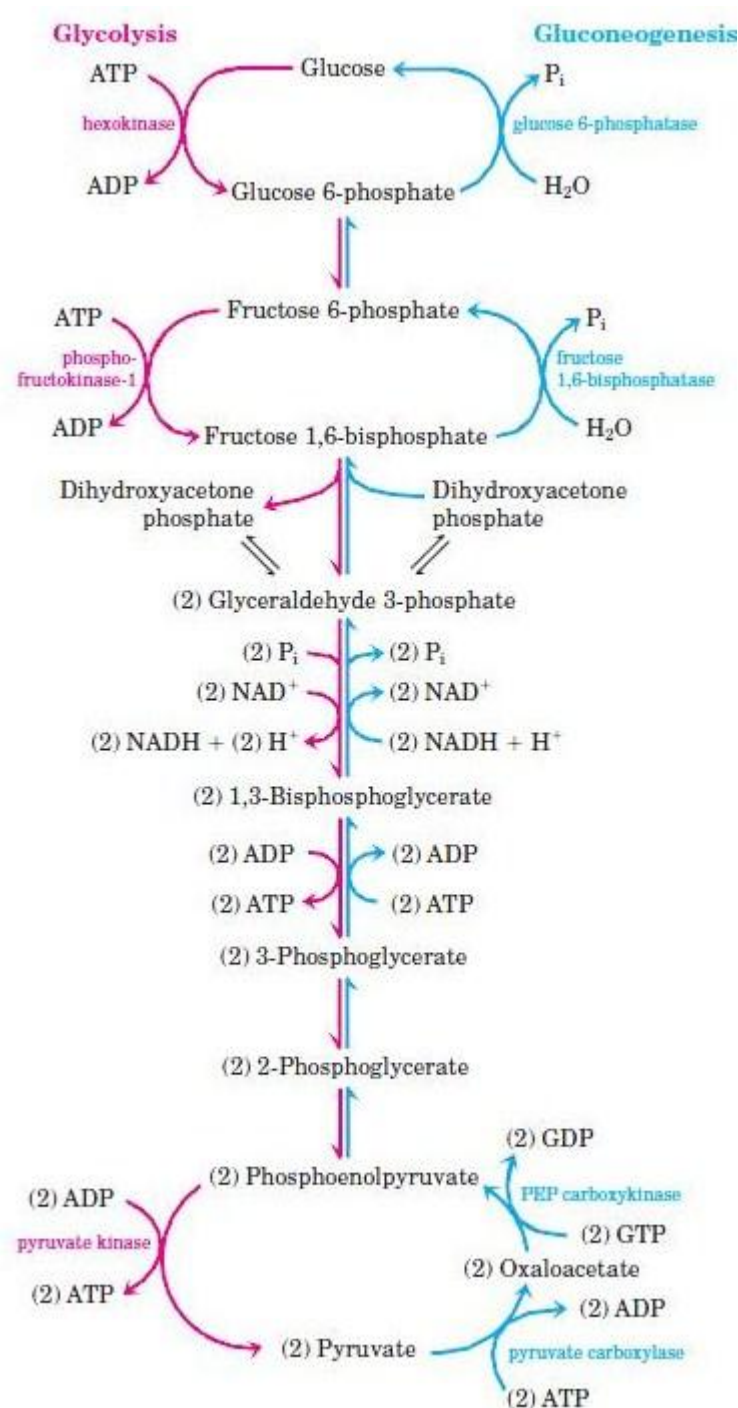
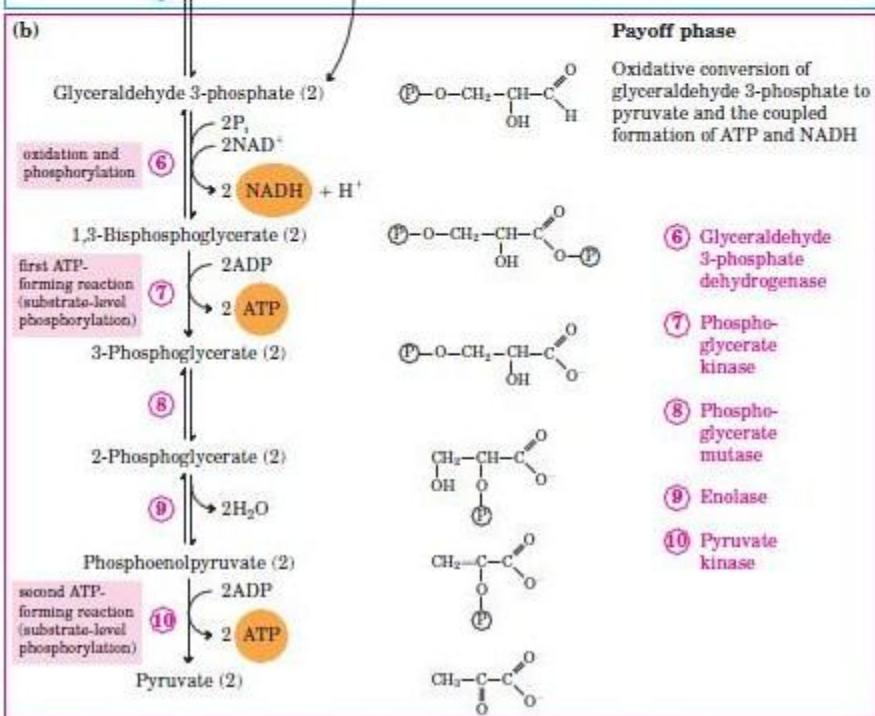
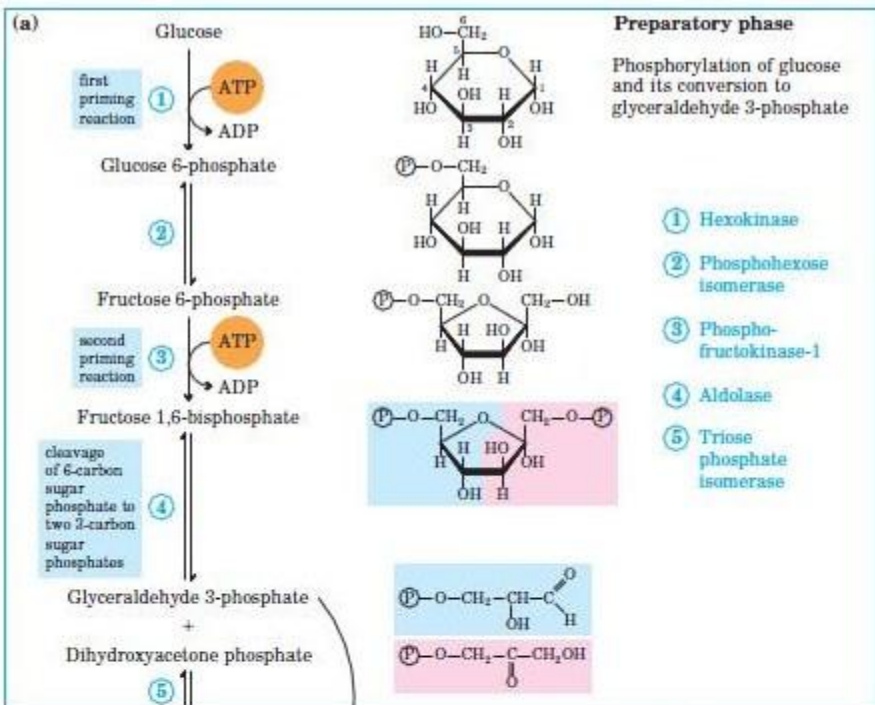
$$\Delta G'^{\circ} = -31.4 \text{ kJ/mol}$$

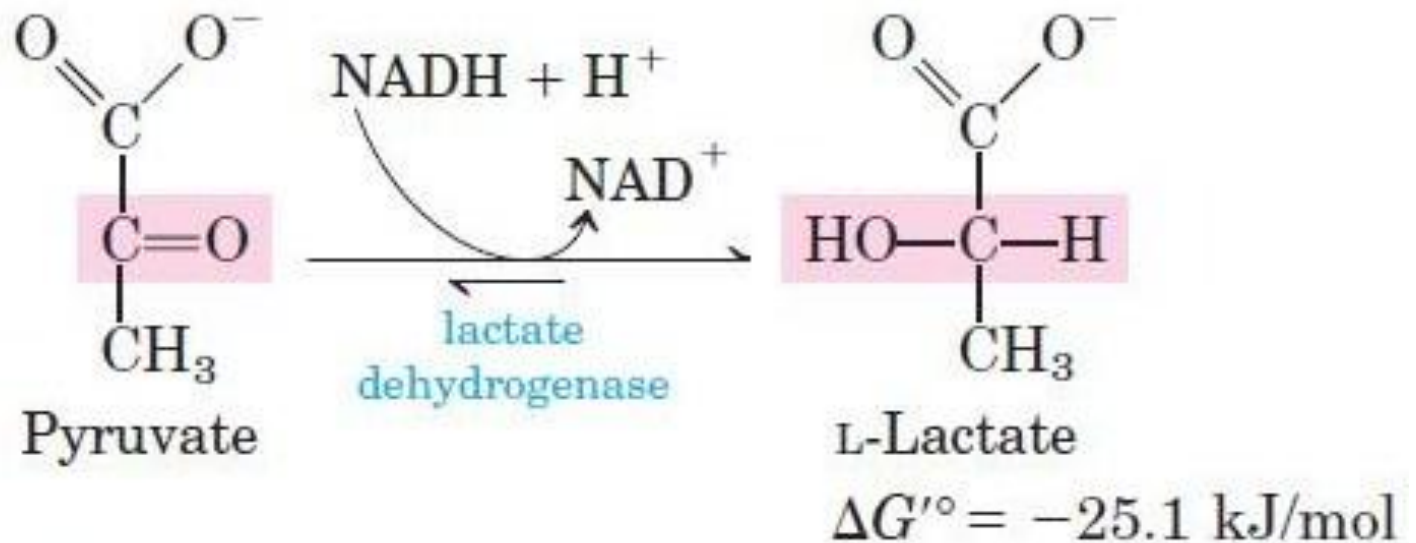
Pyruvate
(enol form)

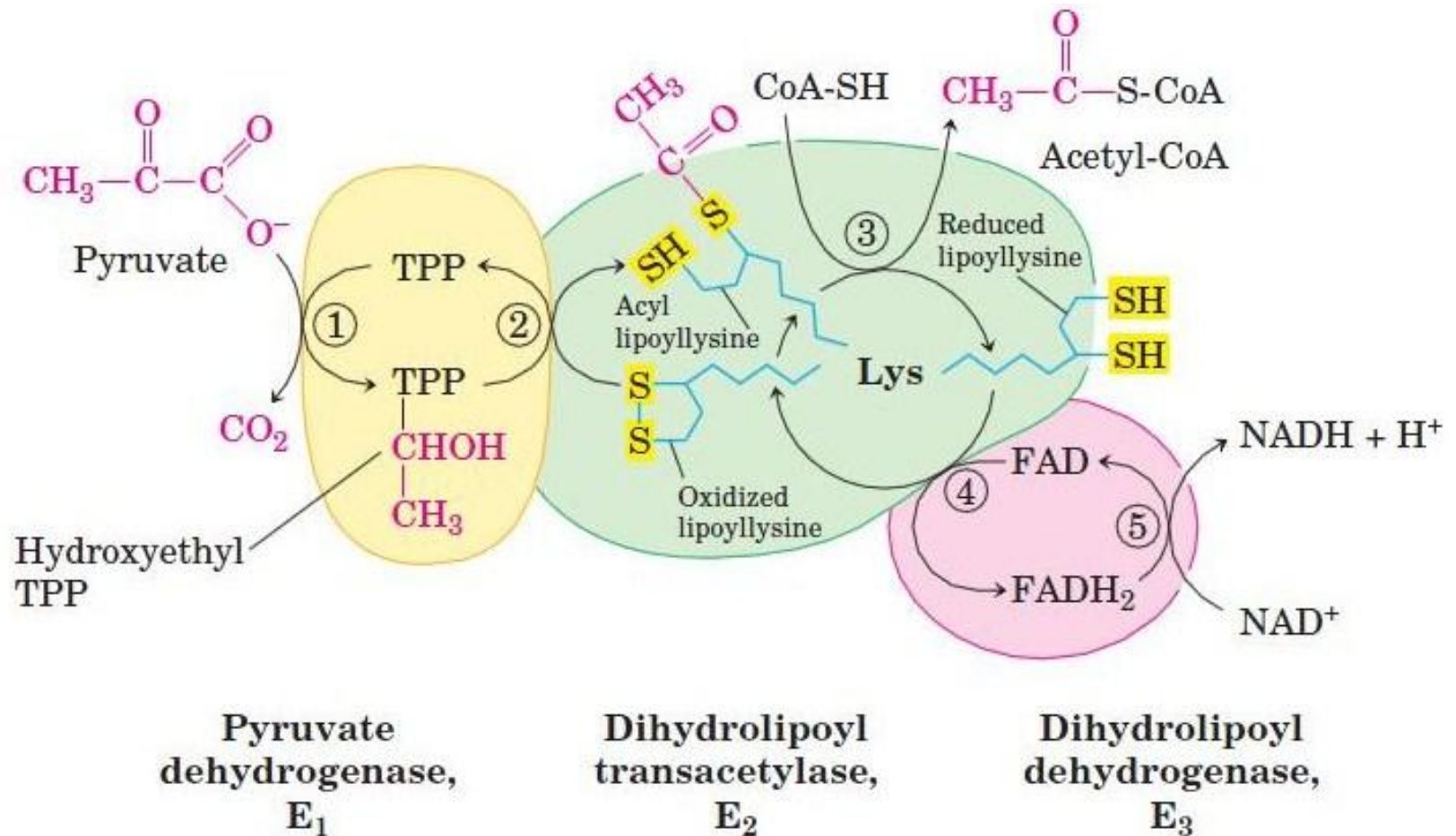
Pyruvate
(keto form)

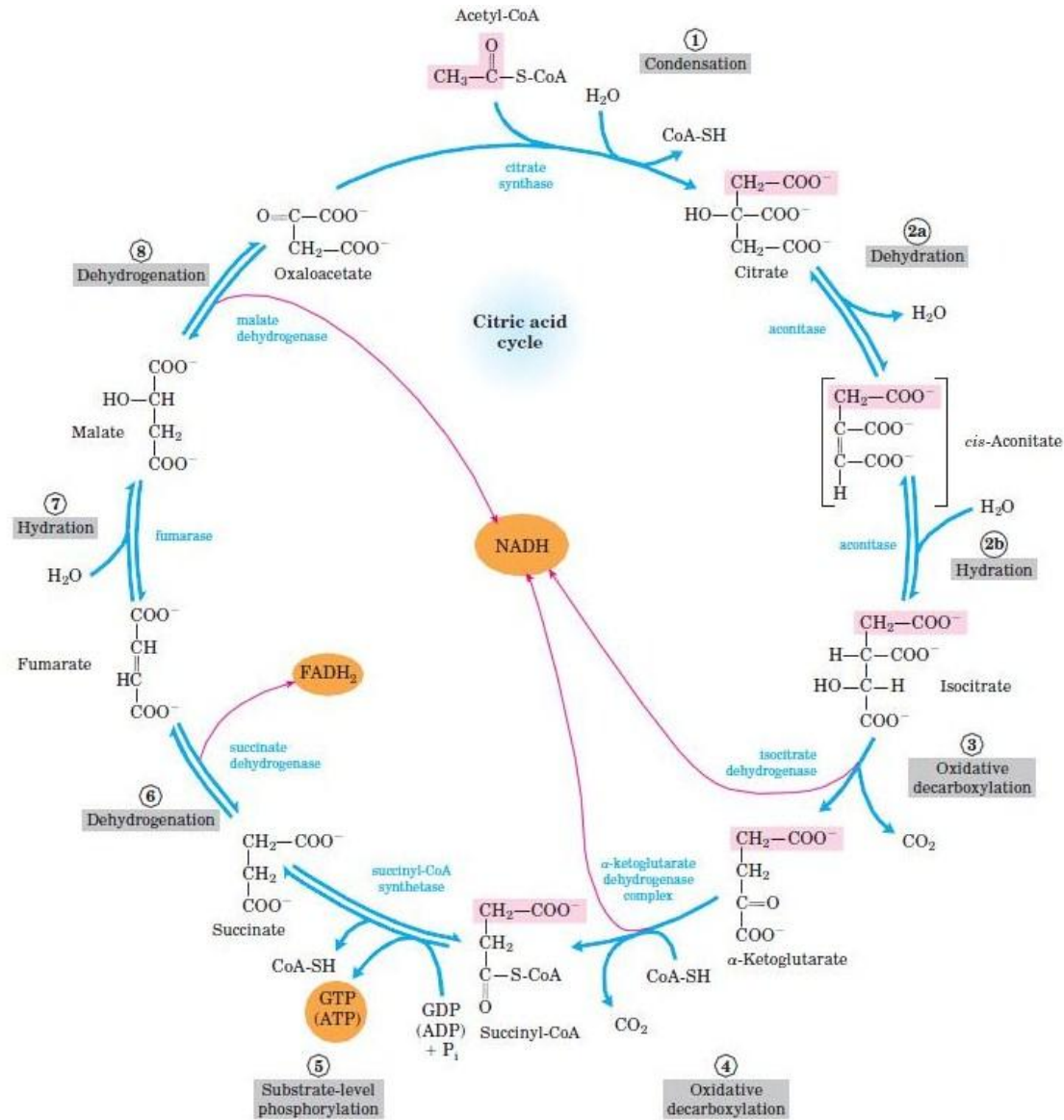
Анаеробний шлях

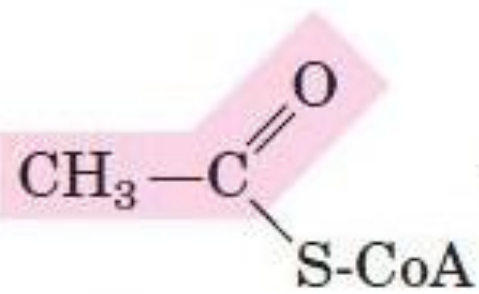

Декарбоксилювання ПВК

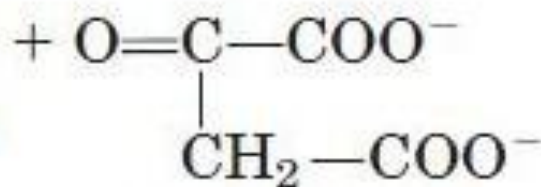

Цикл лимонної кислоти

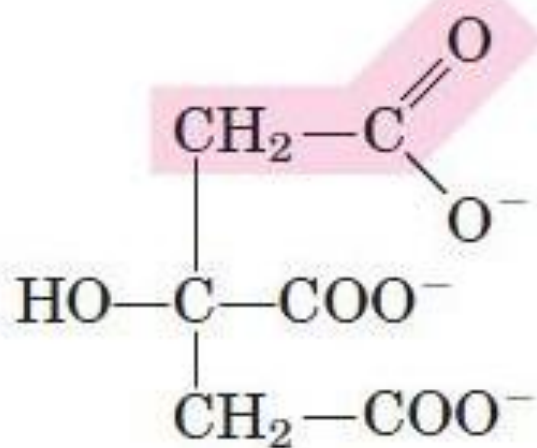
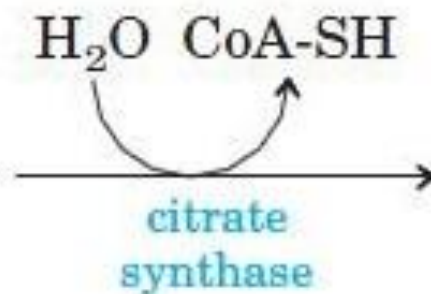

Acetyl-CoA

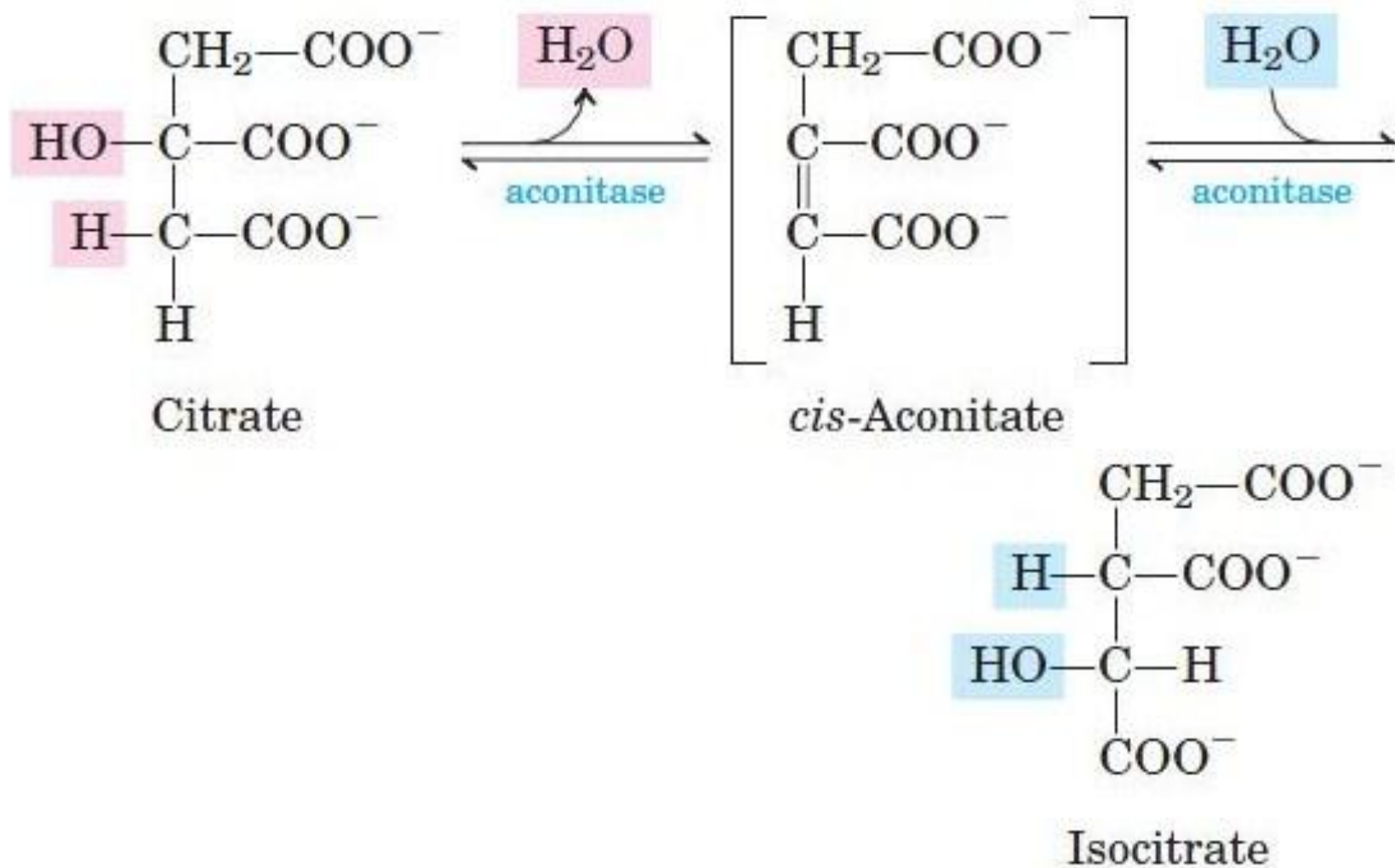

Oxaloacetate

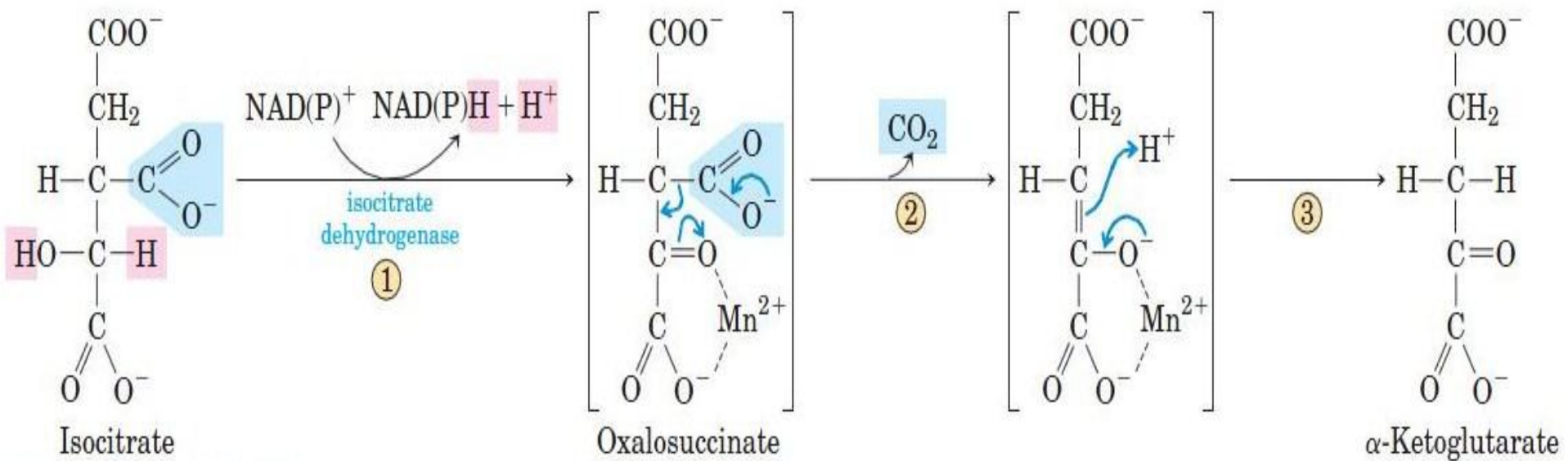

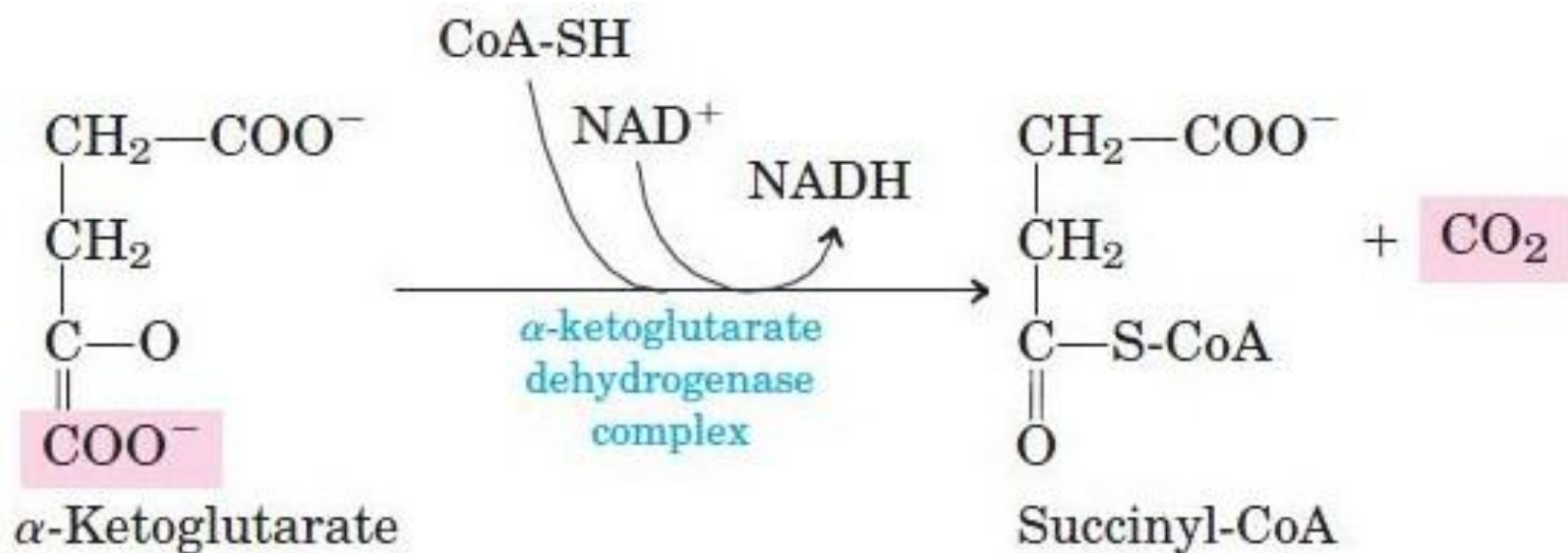
Citrate

$$\Delta G'^{\circ} = -32.2 \text{ kJ/mol}$$

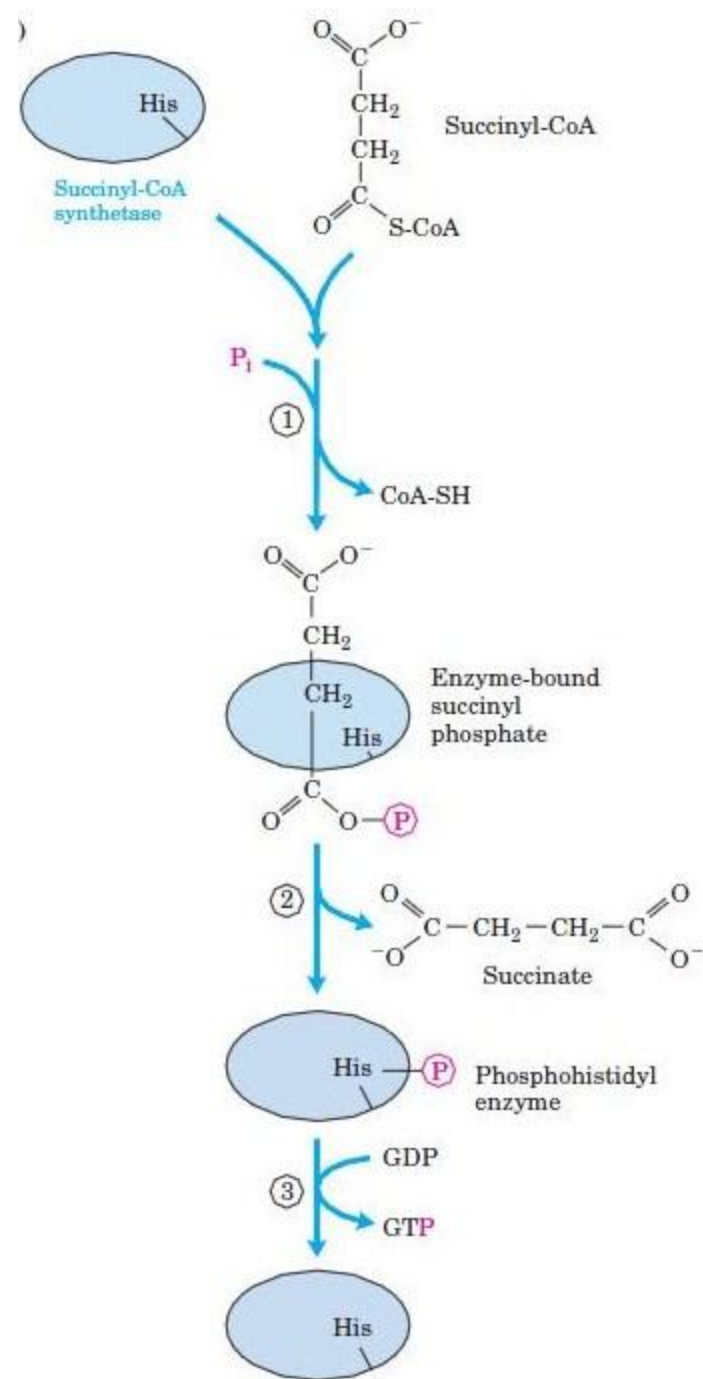

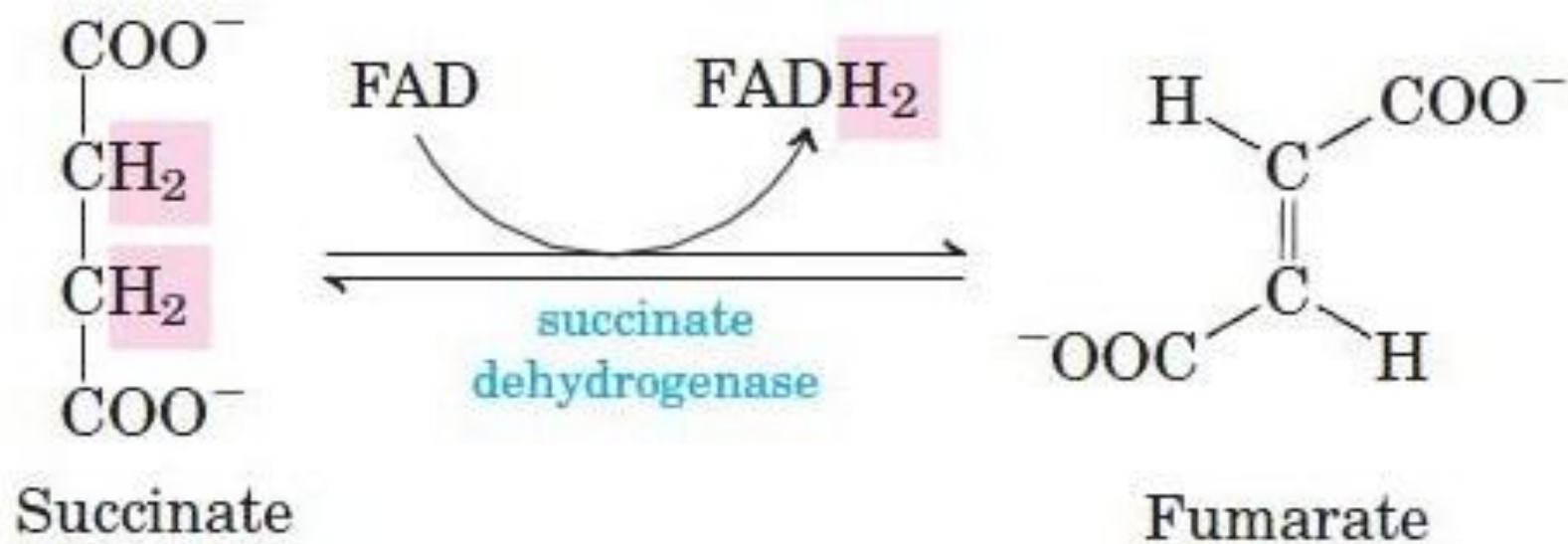
$$\Delta G'^{\circ} = 13.3 \text{ kJ/mol}$$

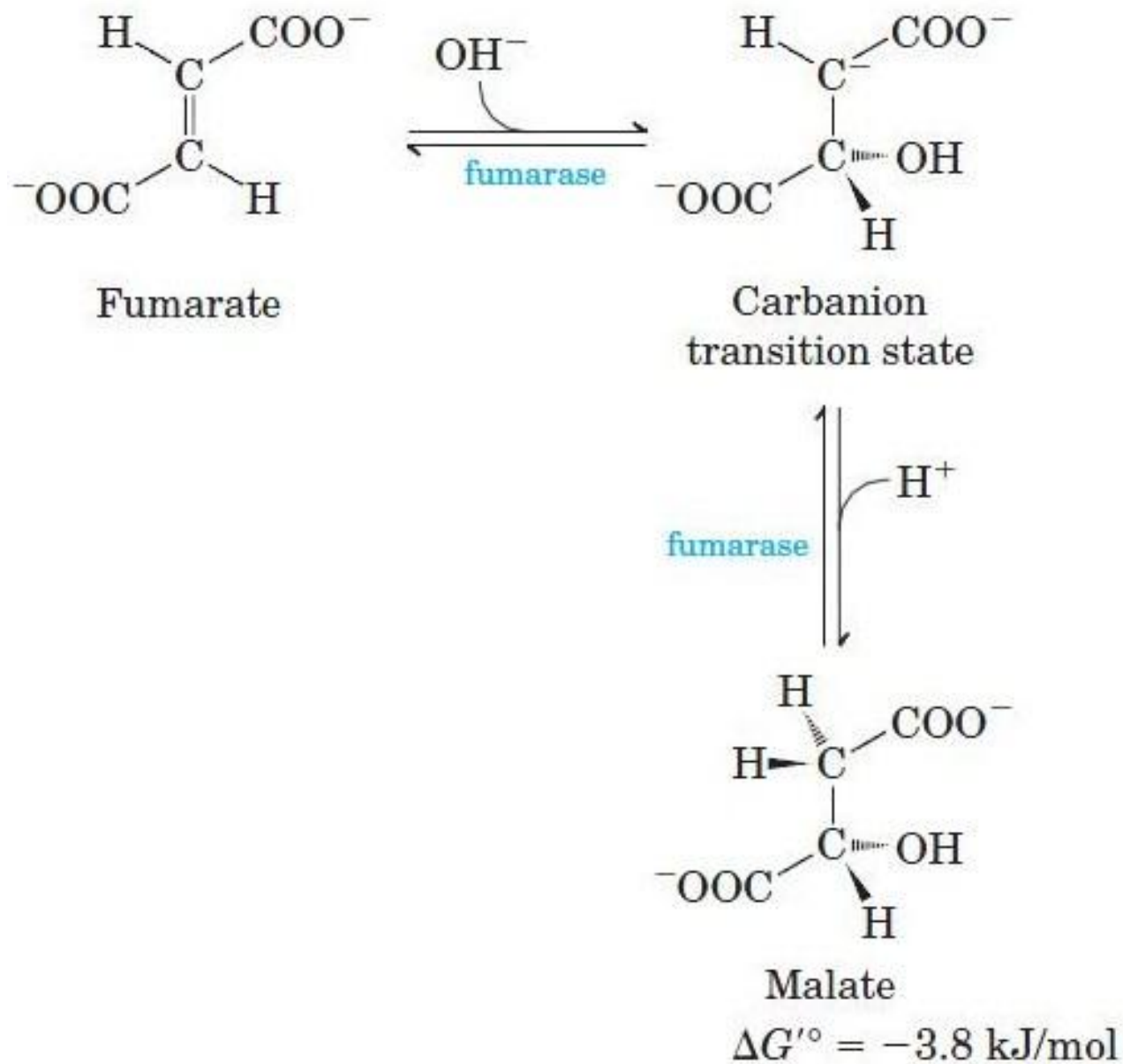

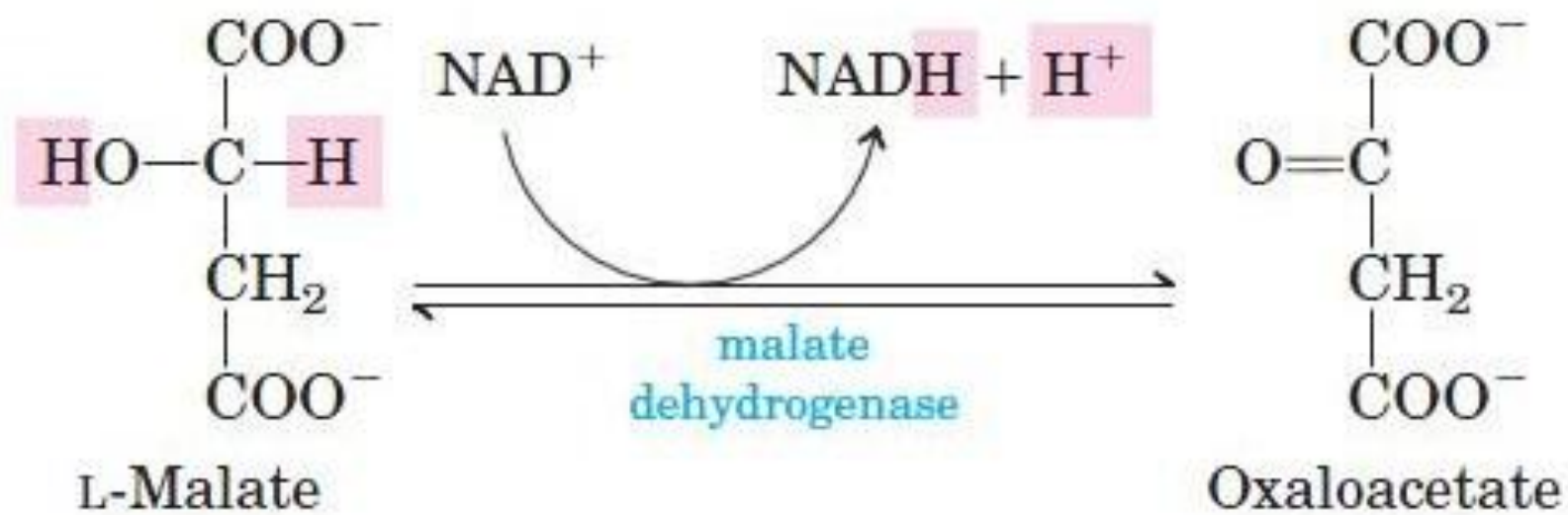
$$\Delta G'^{\circ} = -33.5 \text{ kJ/mol}$$

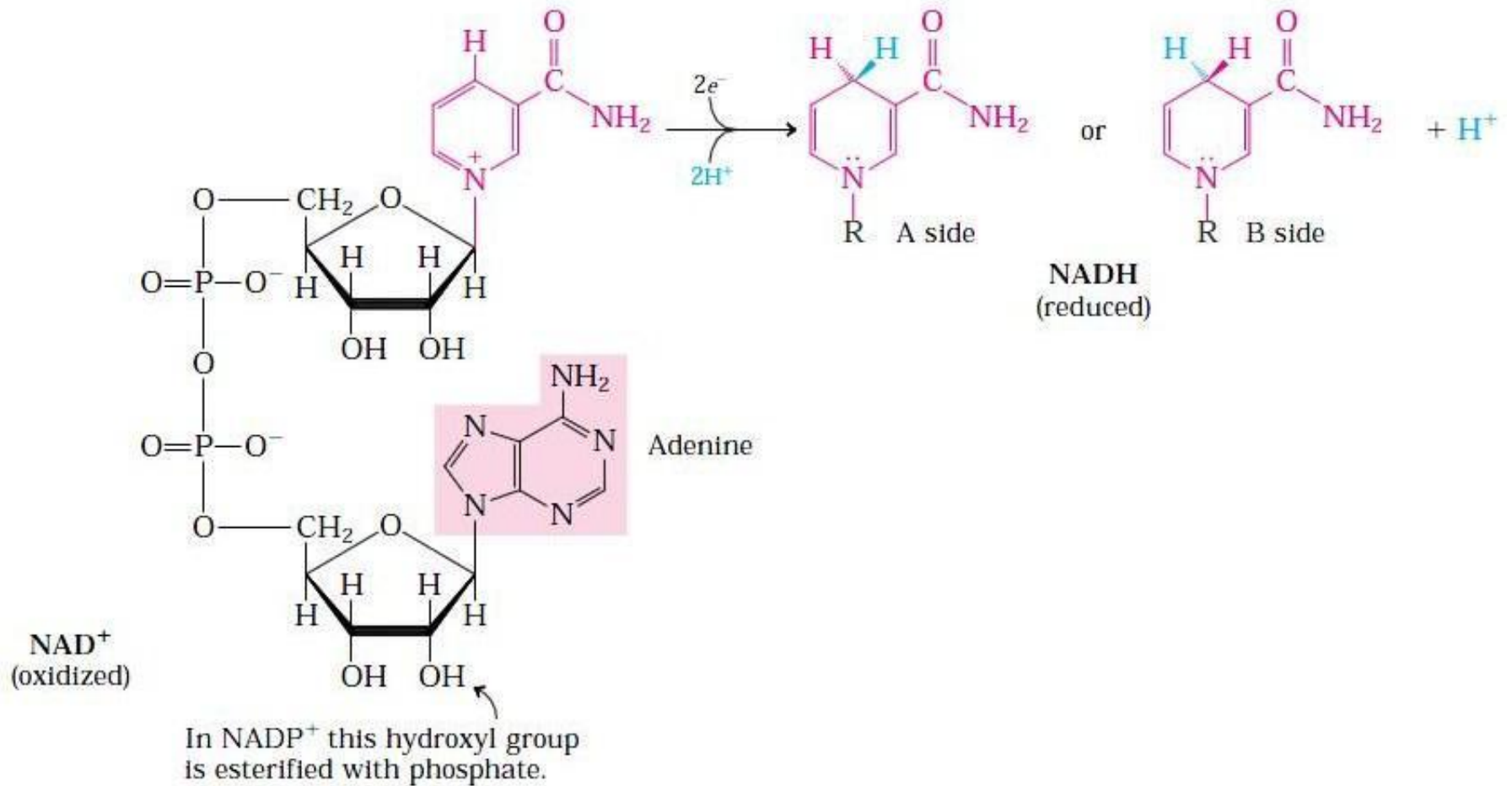

$$\Delta G'^{\circ} = 0 \text{ kJ/mol}$$

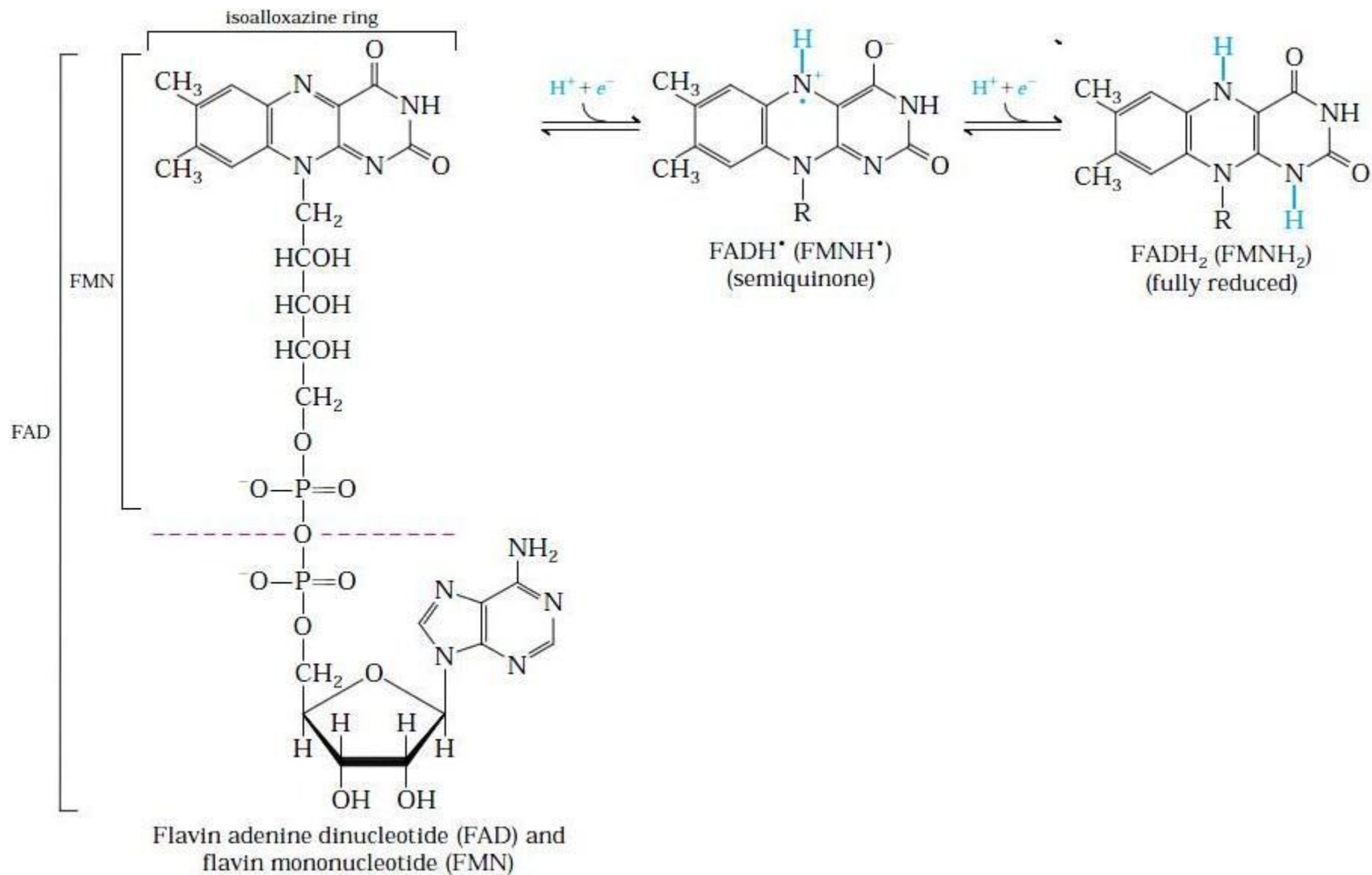

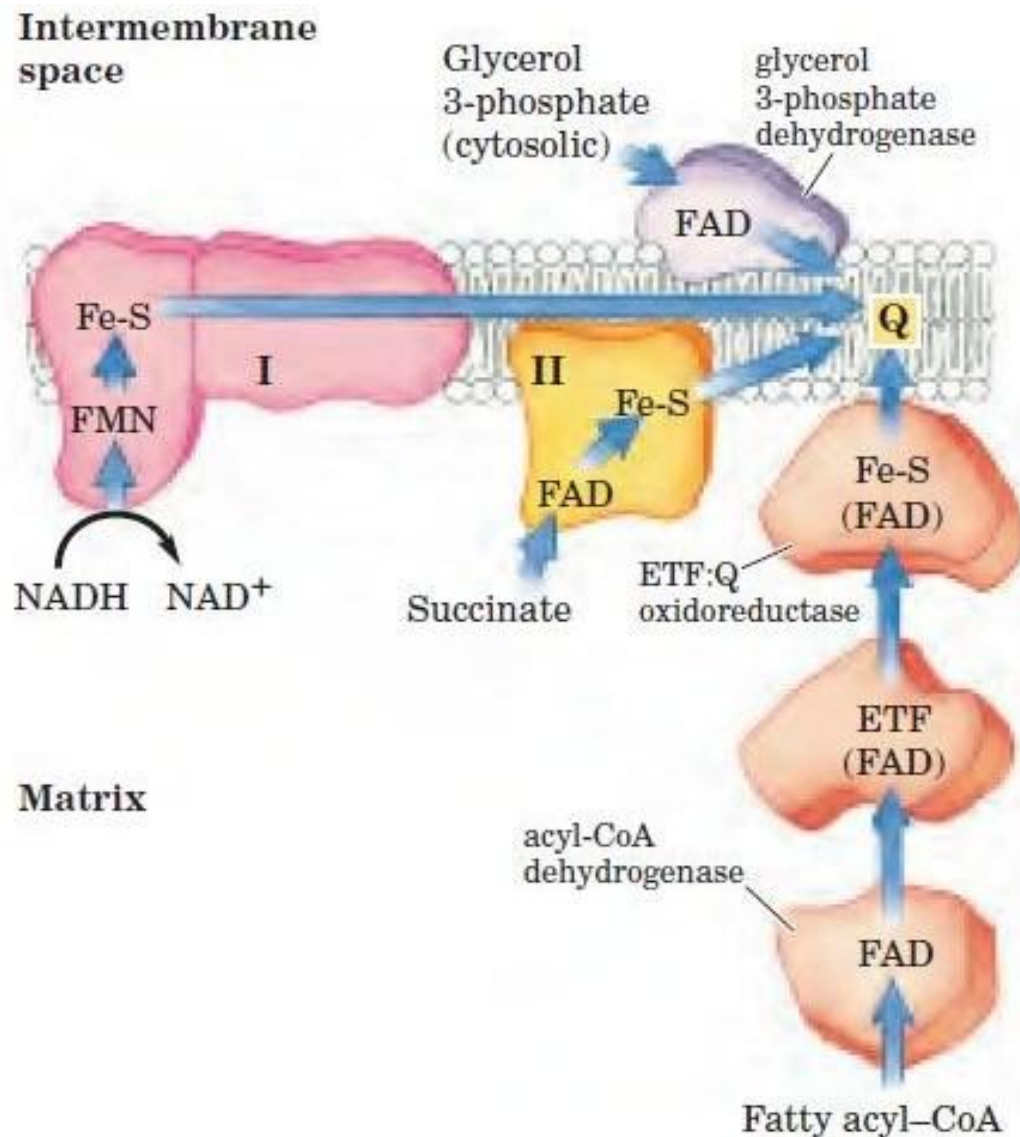
$$\Delta G'^{\circ} = 29.7 \text{ kJ/mol}$$

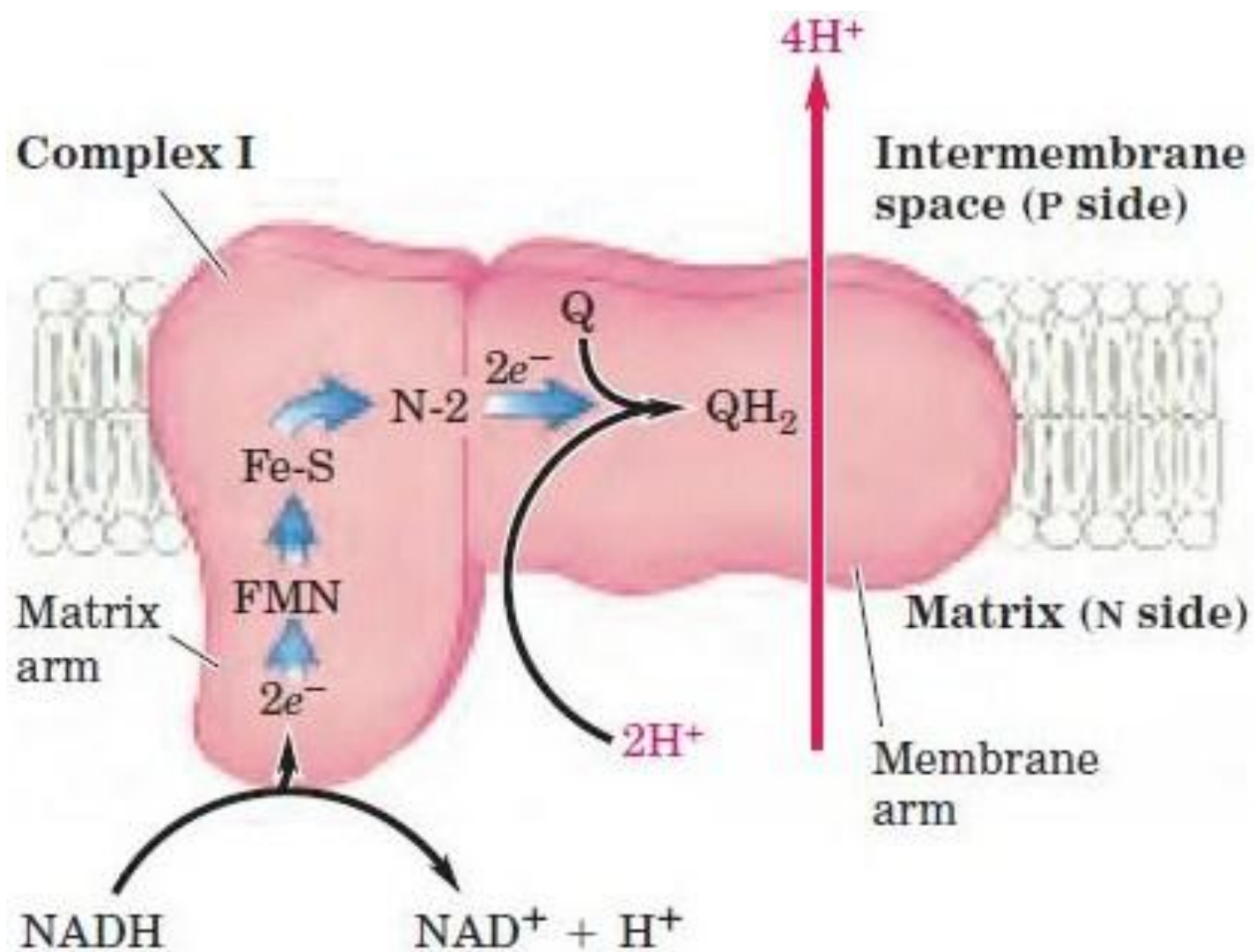

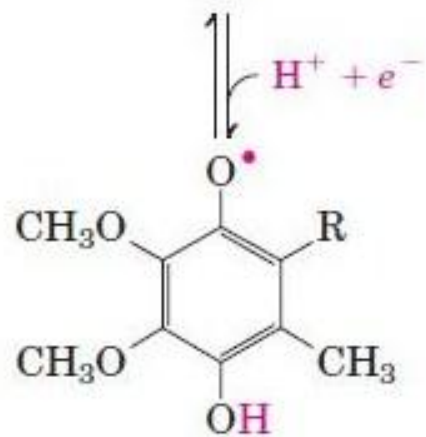
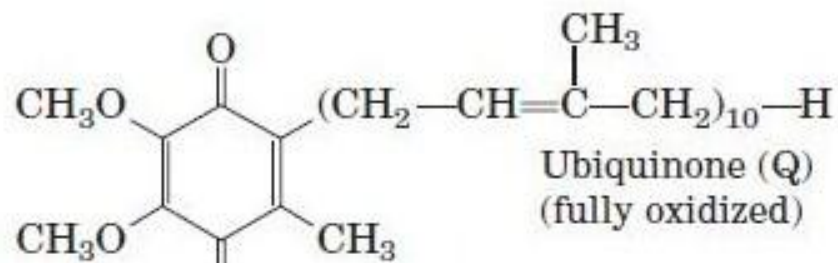
(a)

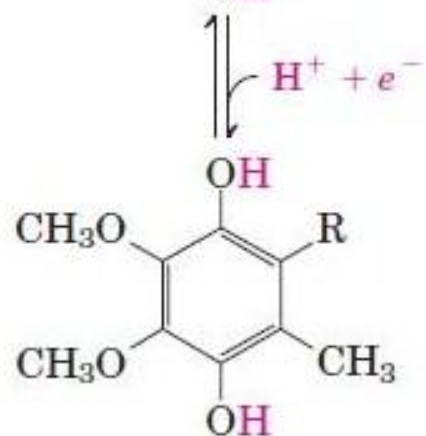
Дихальний ланцюг

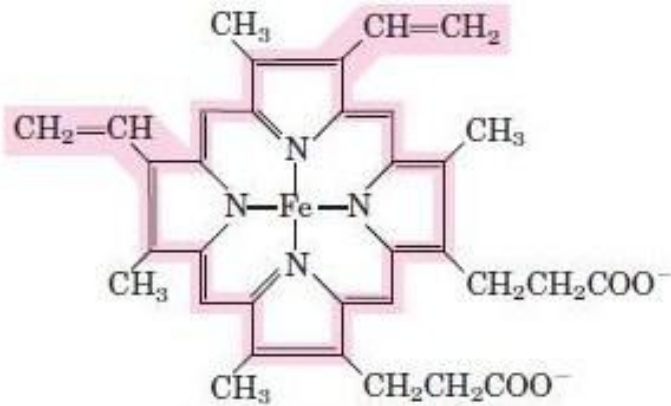

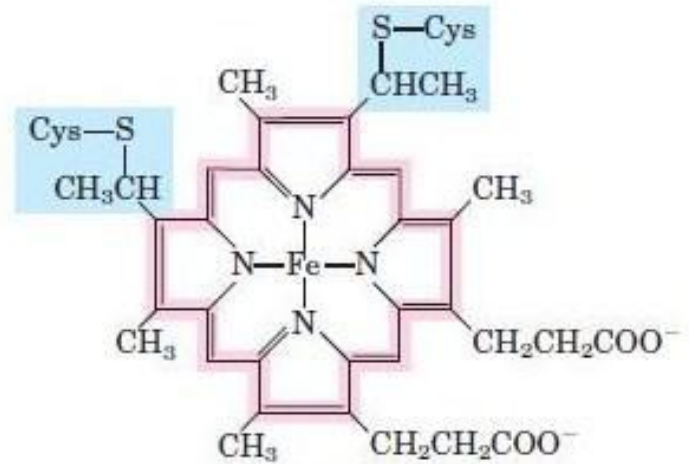
Semiquinone radical
($\bullet$ QH)

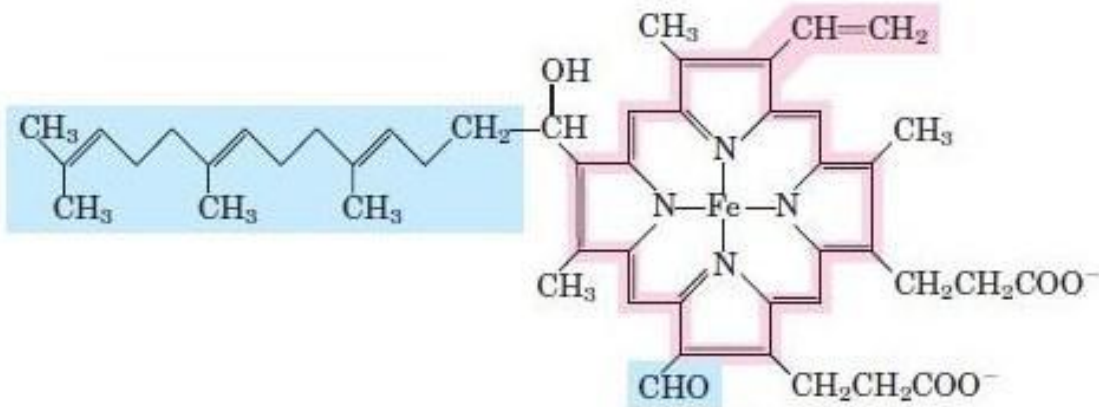
Ubiquinol (QH₂)
(fully reduced)

Iron protoporphyrin IX
(in *b*-type cytochromes)

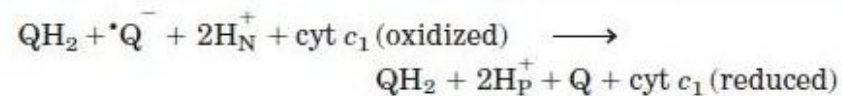
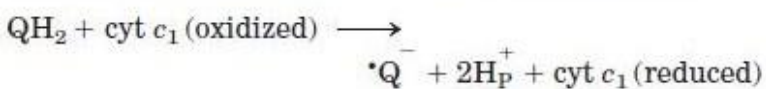
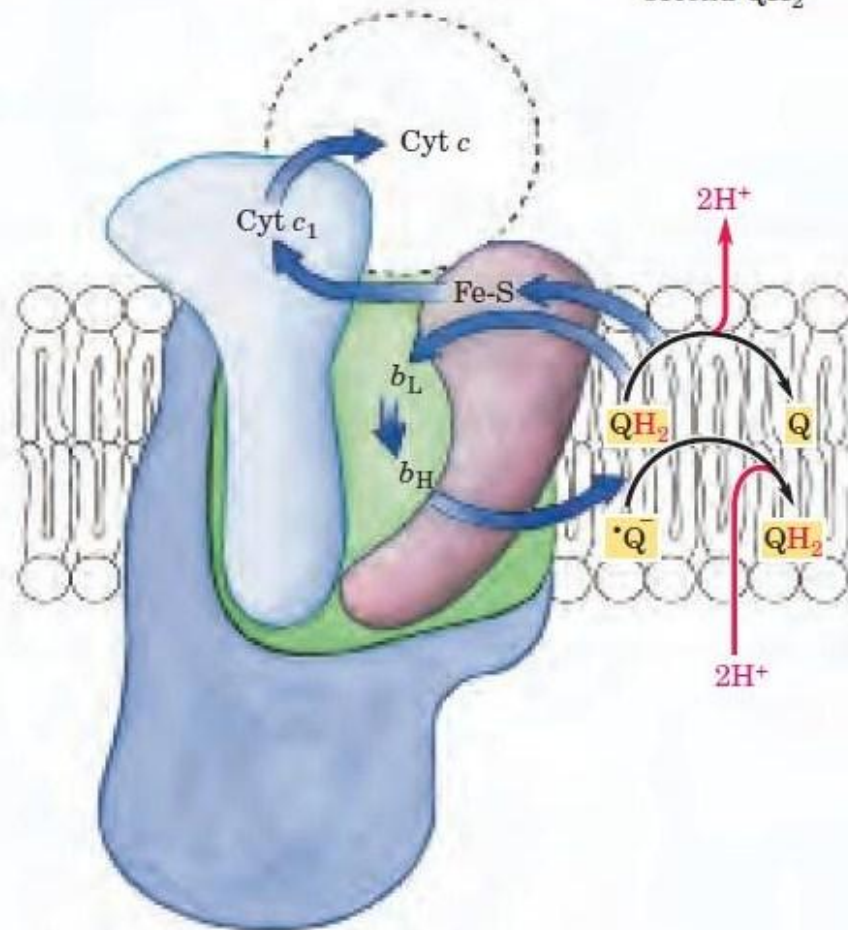
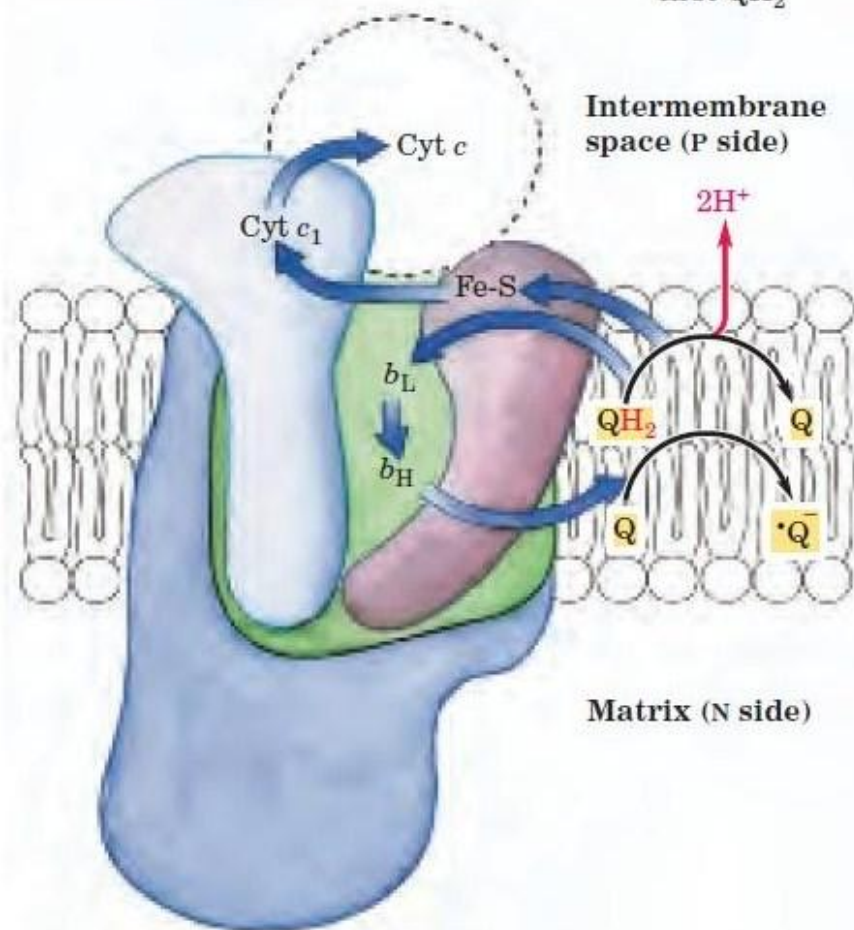
Heme C
(in *c*-type cytochromes)

Heme A
(in *a*-type cytochromes)

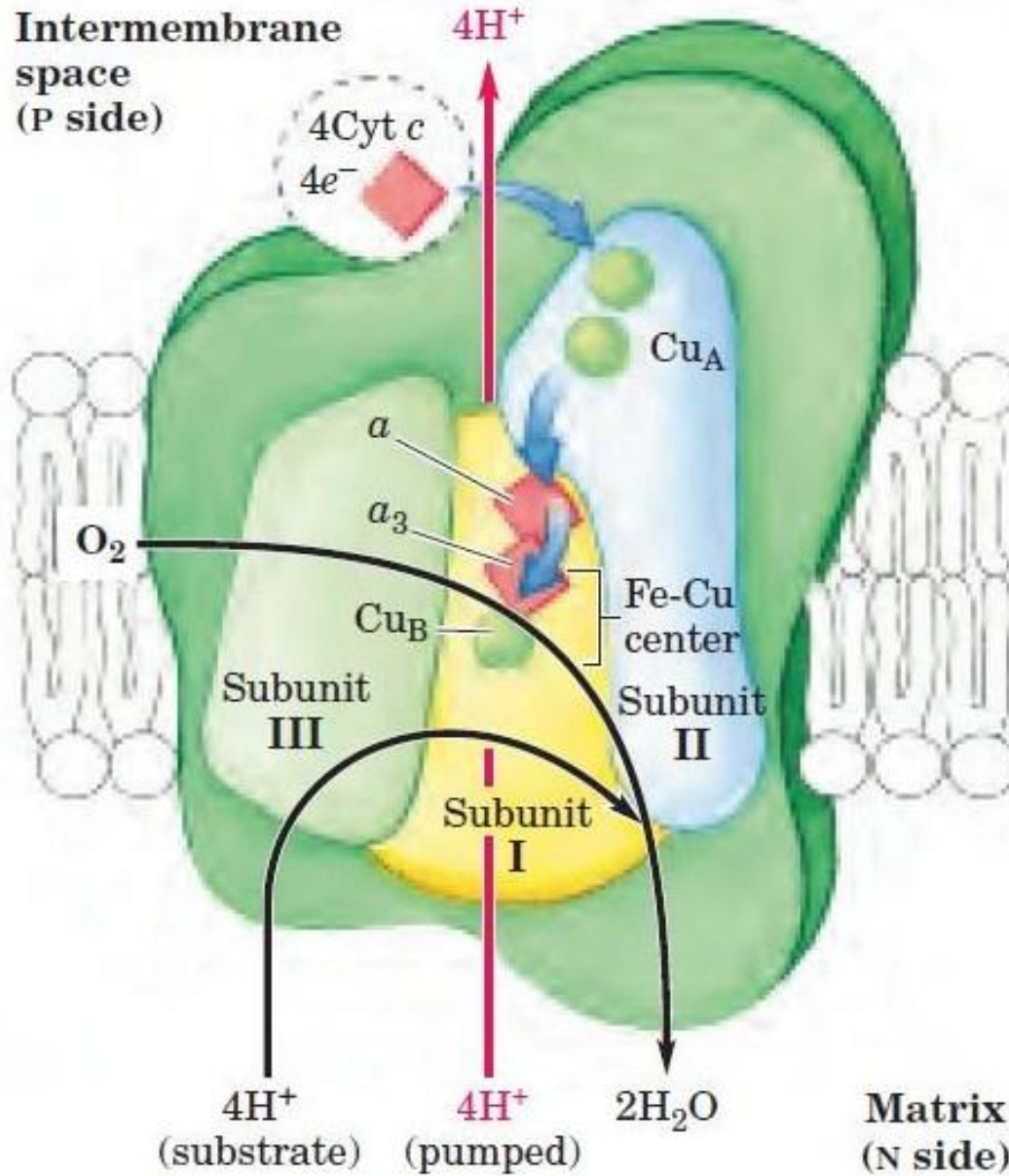
Oxidation of
first QH_2

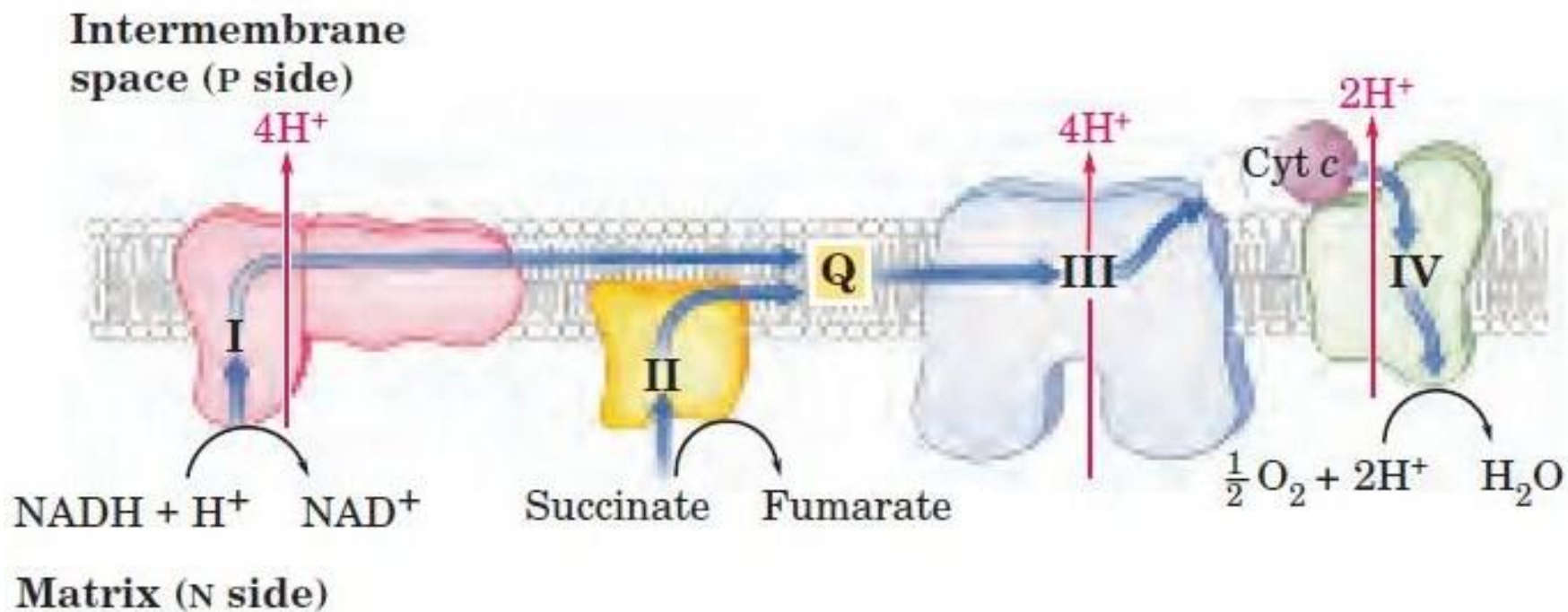
Oxidation of
second QH_2

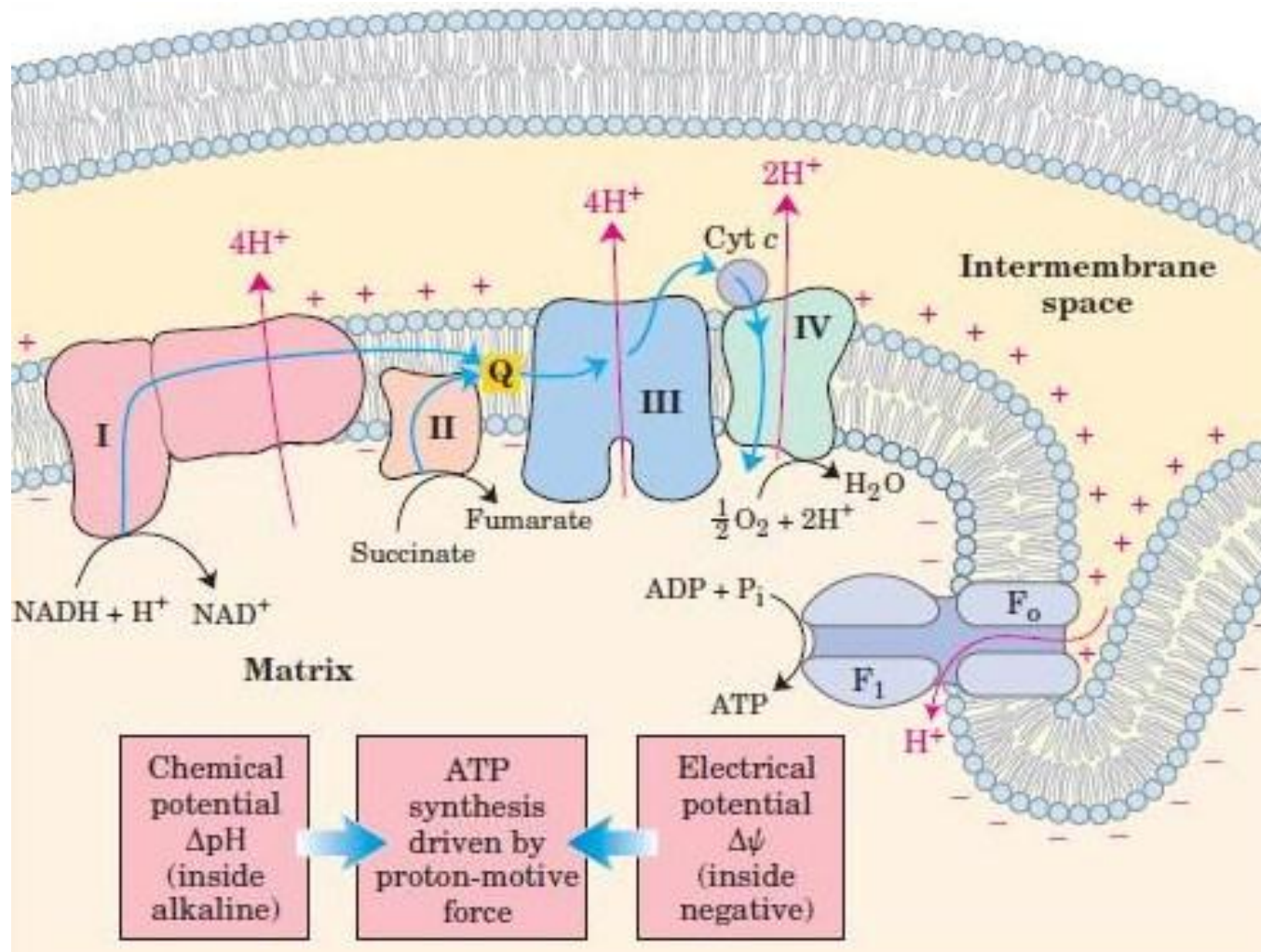
Net equation:

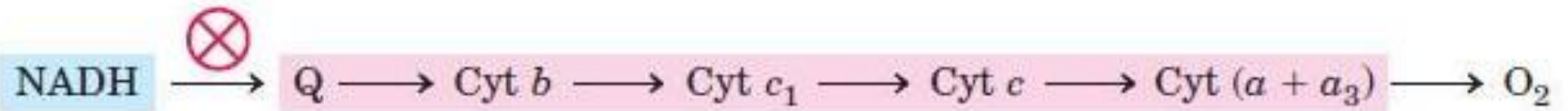

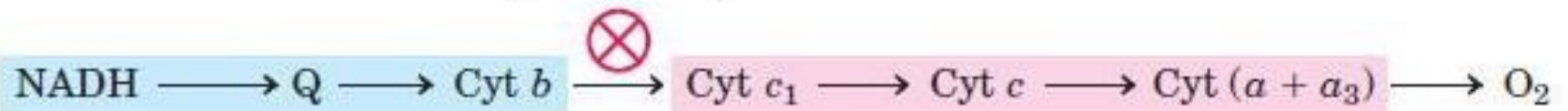
ЦЛК + ДЛ = «Тканинне дихання»

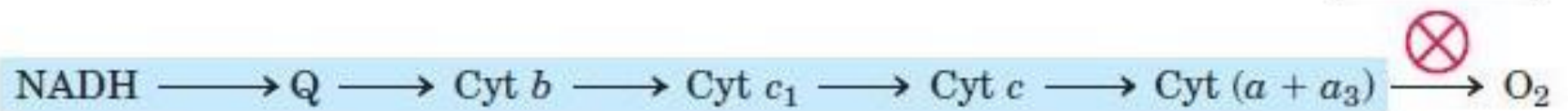
rotenone

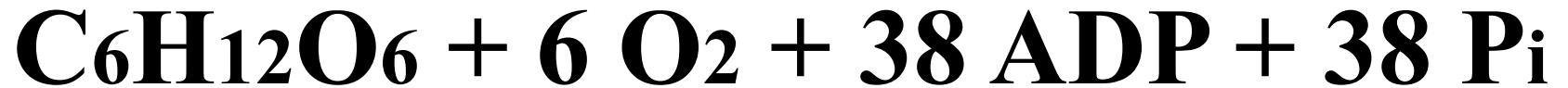
antimycin A

CN⁻ or CO

Сумарна формула

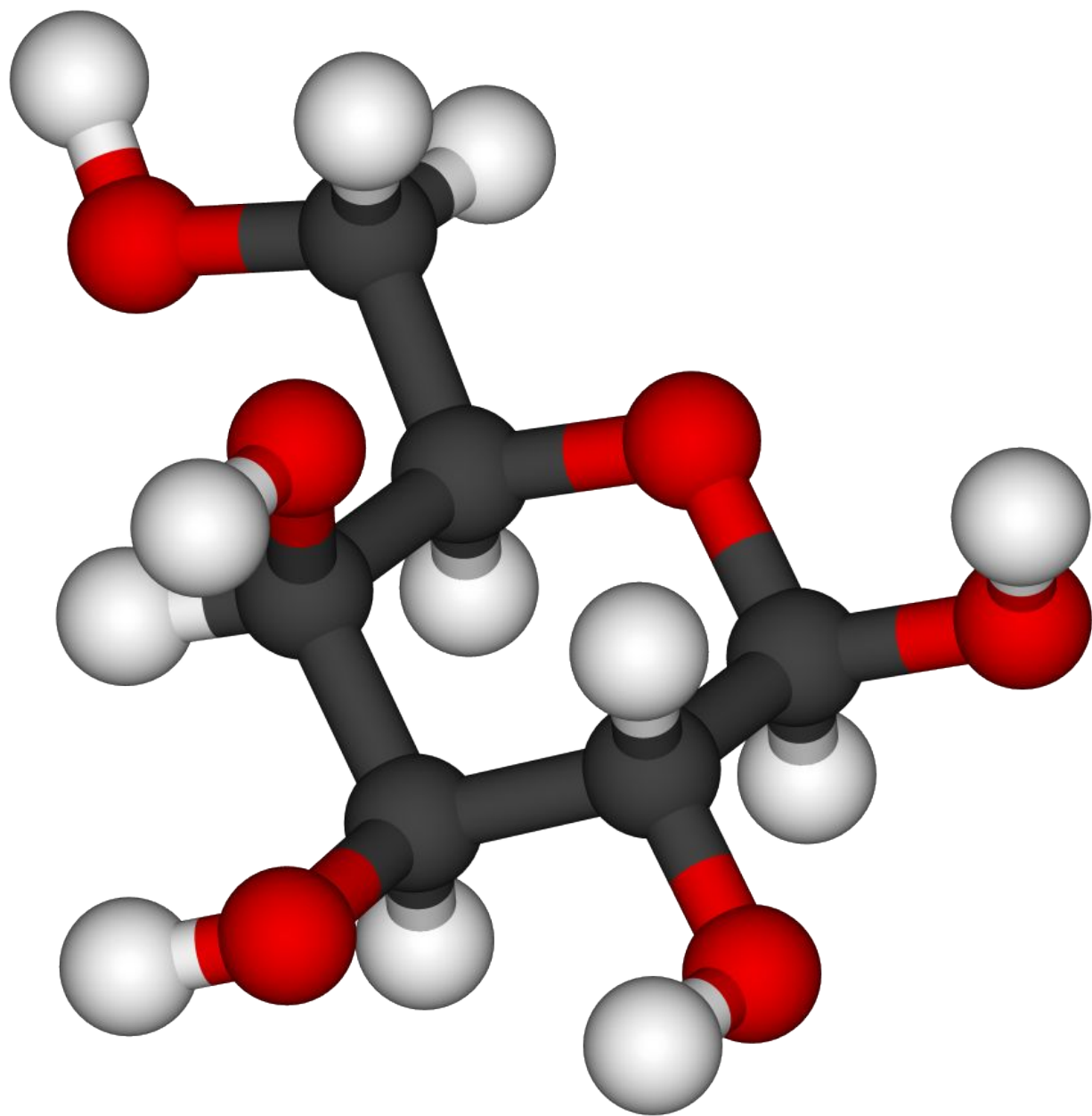

=

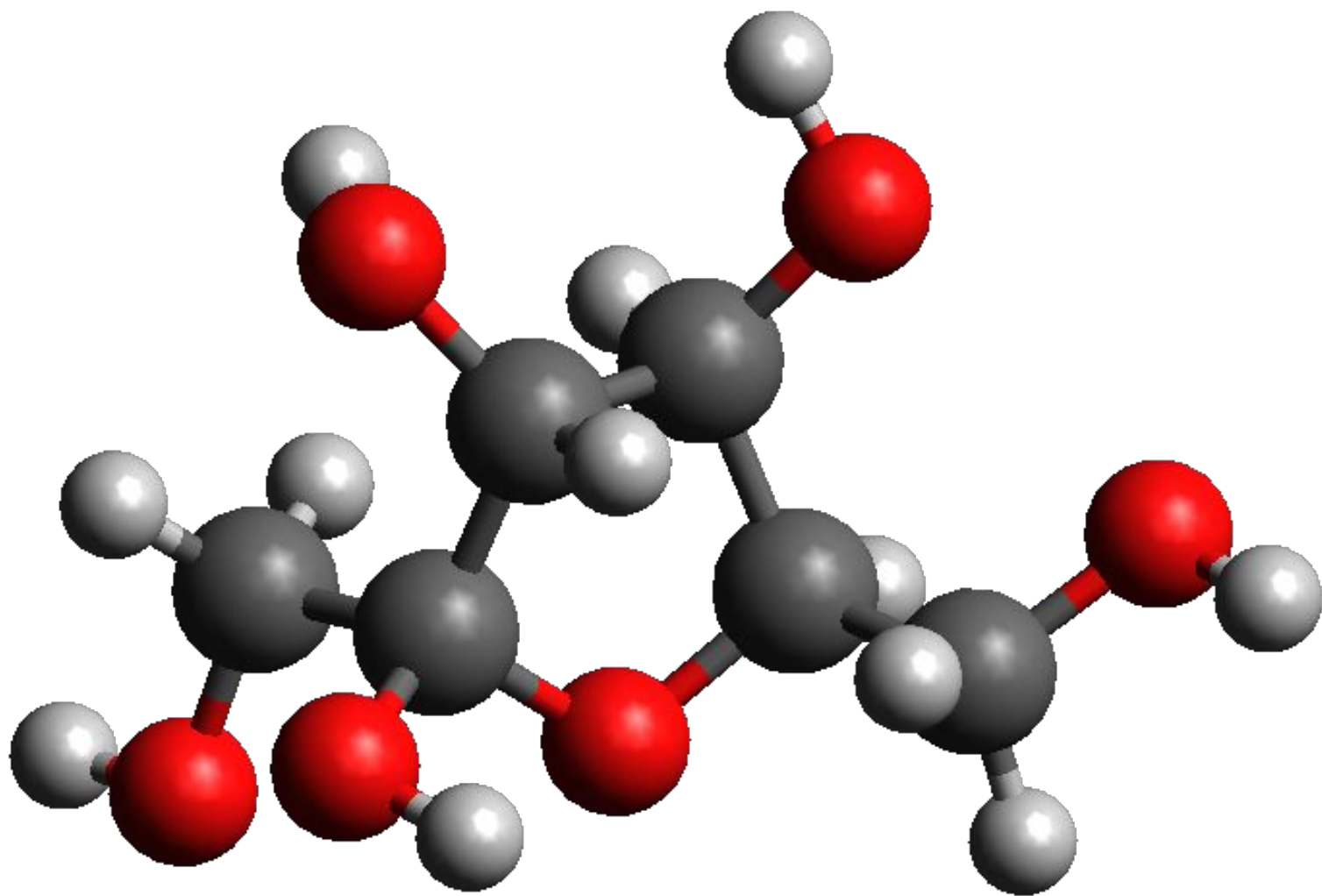
Галактоза

- Скорочена формула: $C_6H_{12}O_6$
- Молекулярна маса: 180 г/моль
- Тип вуглеводу: альдогексоза
- Оптичний ізомер у людини: D
- Додаткова інформація: основний мономерний вуглевод у молочних продуктах.

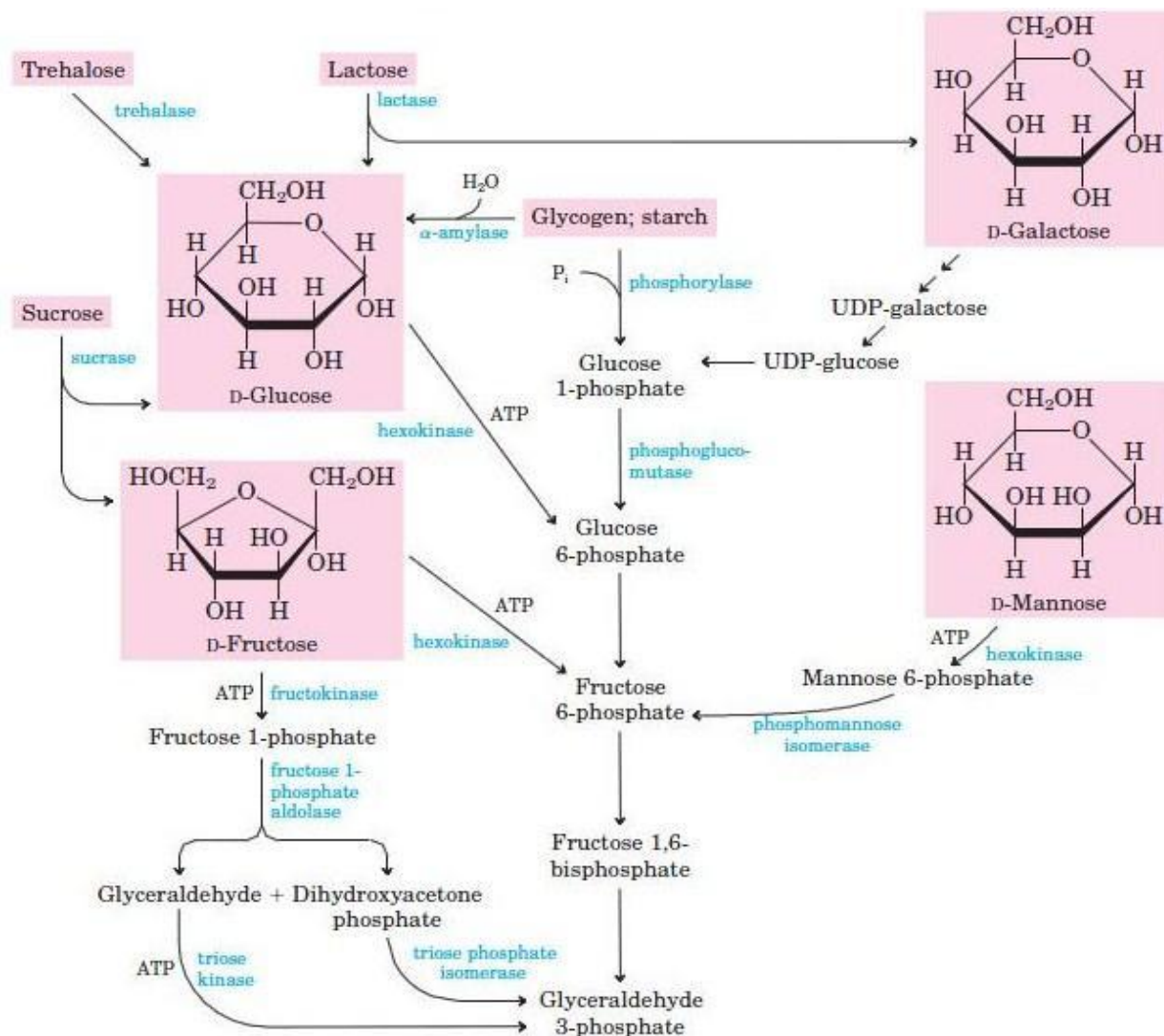

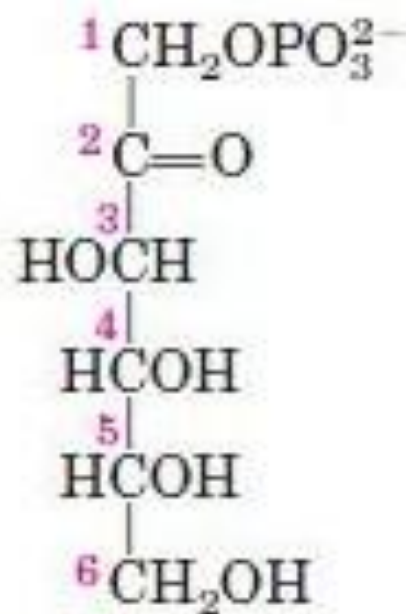
Фруктоза

- Скорочена формула: $C_6H_{12}O_6$
- Молекулярна маса: 180 г/моль
- Тип вуглеводу: кетогексоза
- Оптичний ізомер у людини: D
- Додаткова інформація: основний мономерний вуглевод у всіх покритонасінних (у плодах).

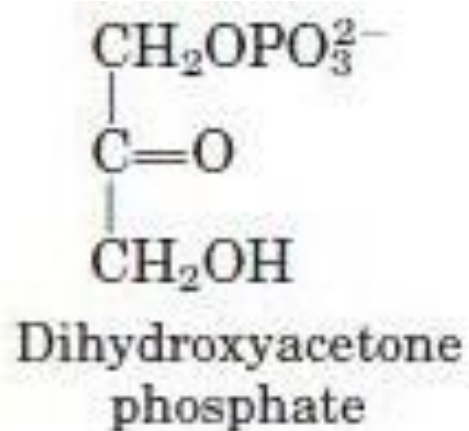

Фруктоза і галактоза у гліколізі

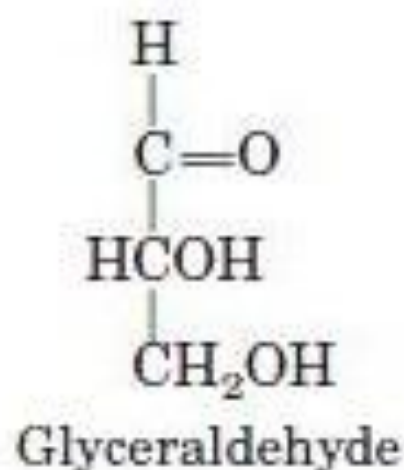

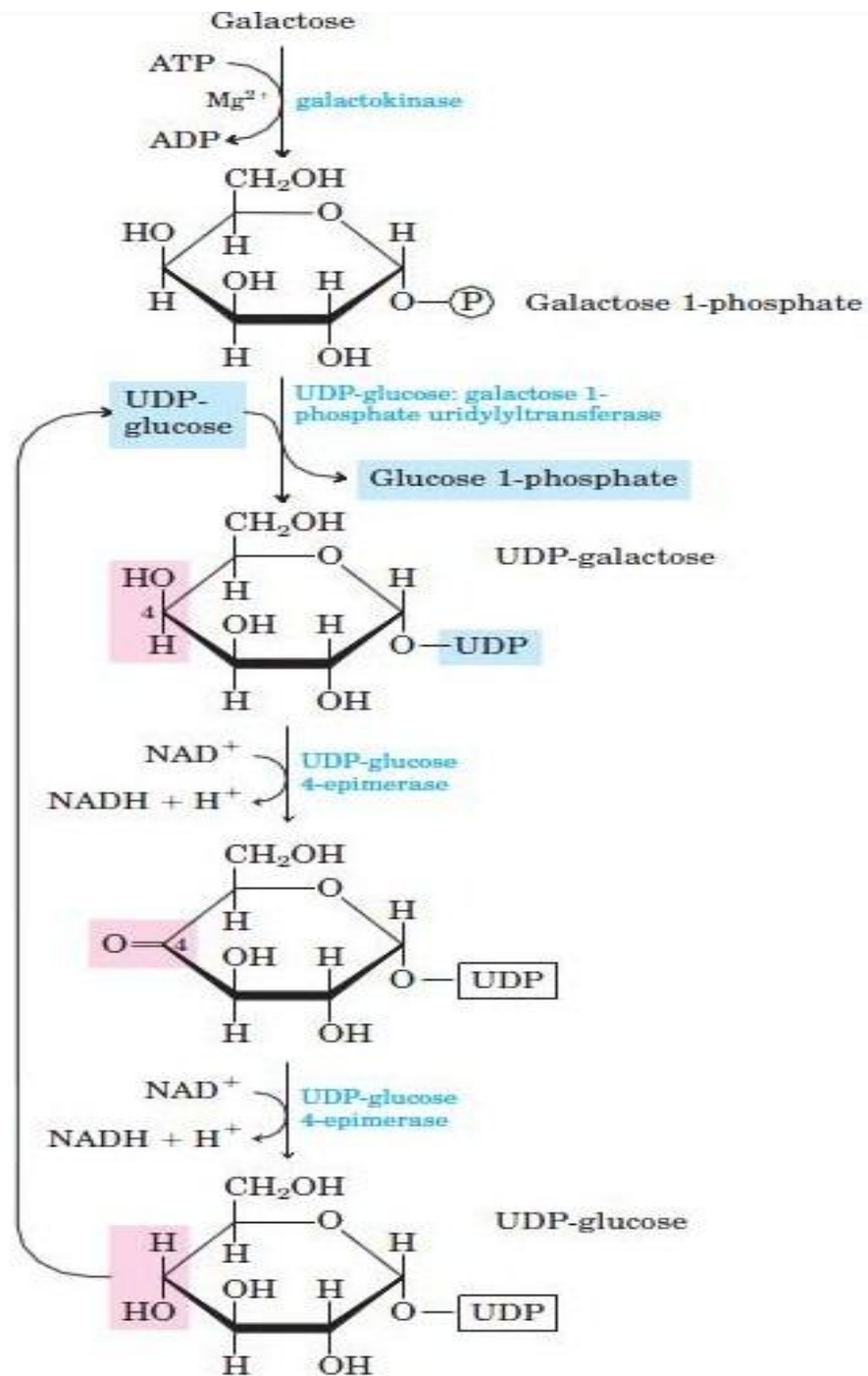

Fructose 1-phosphate

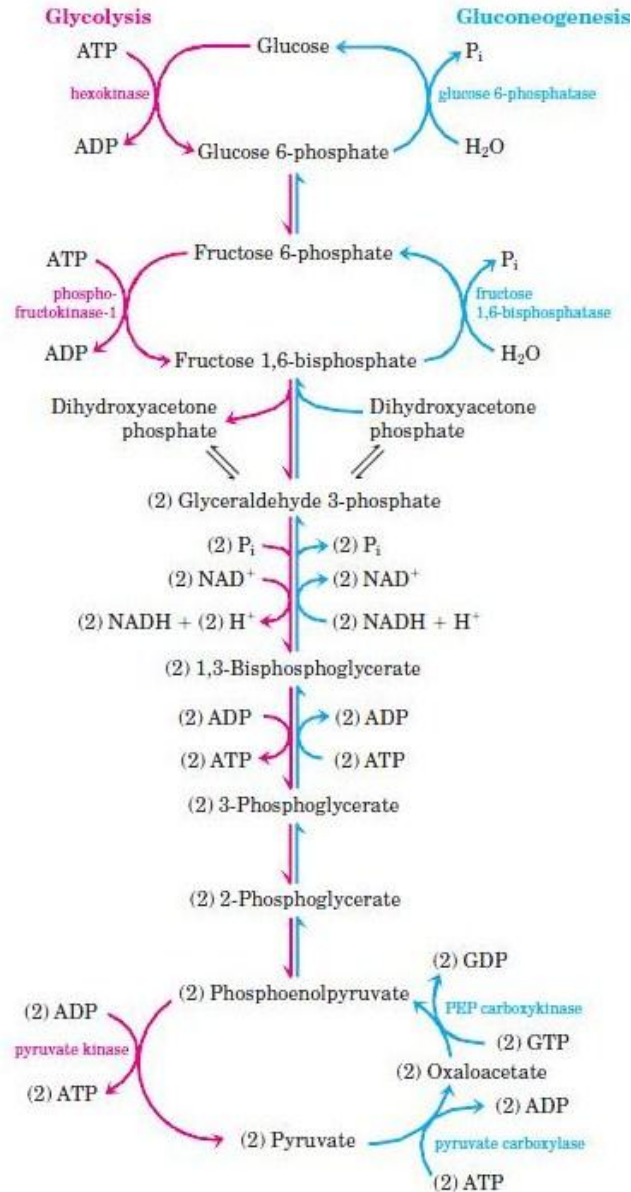
+

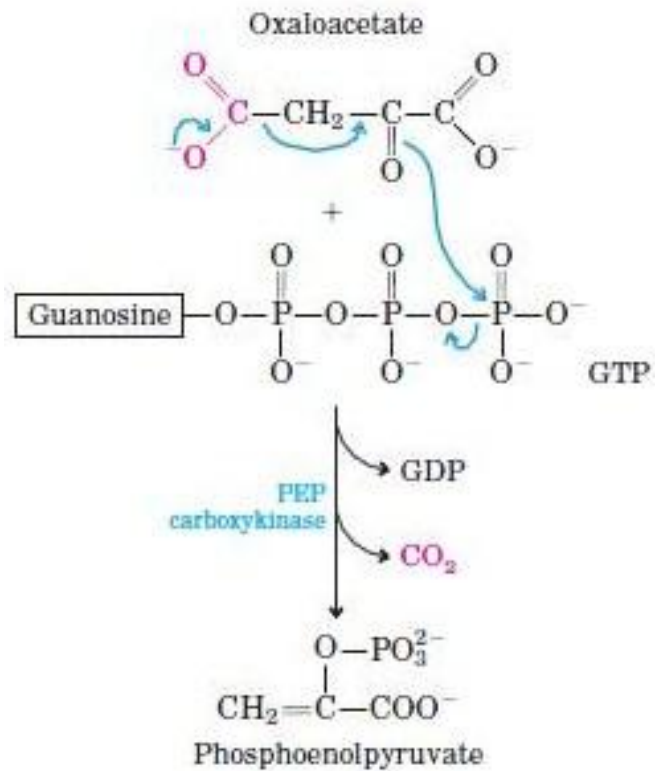
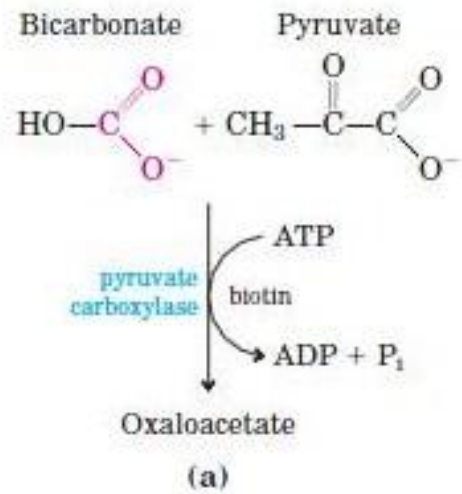

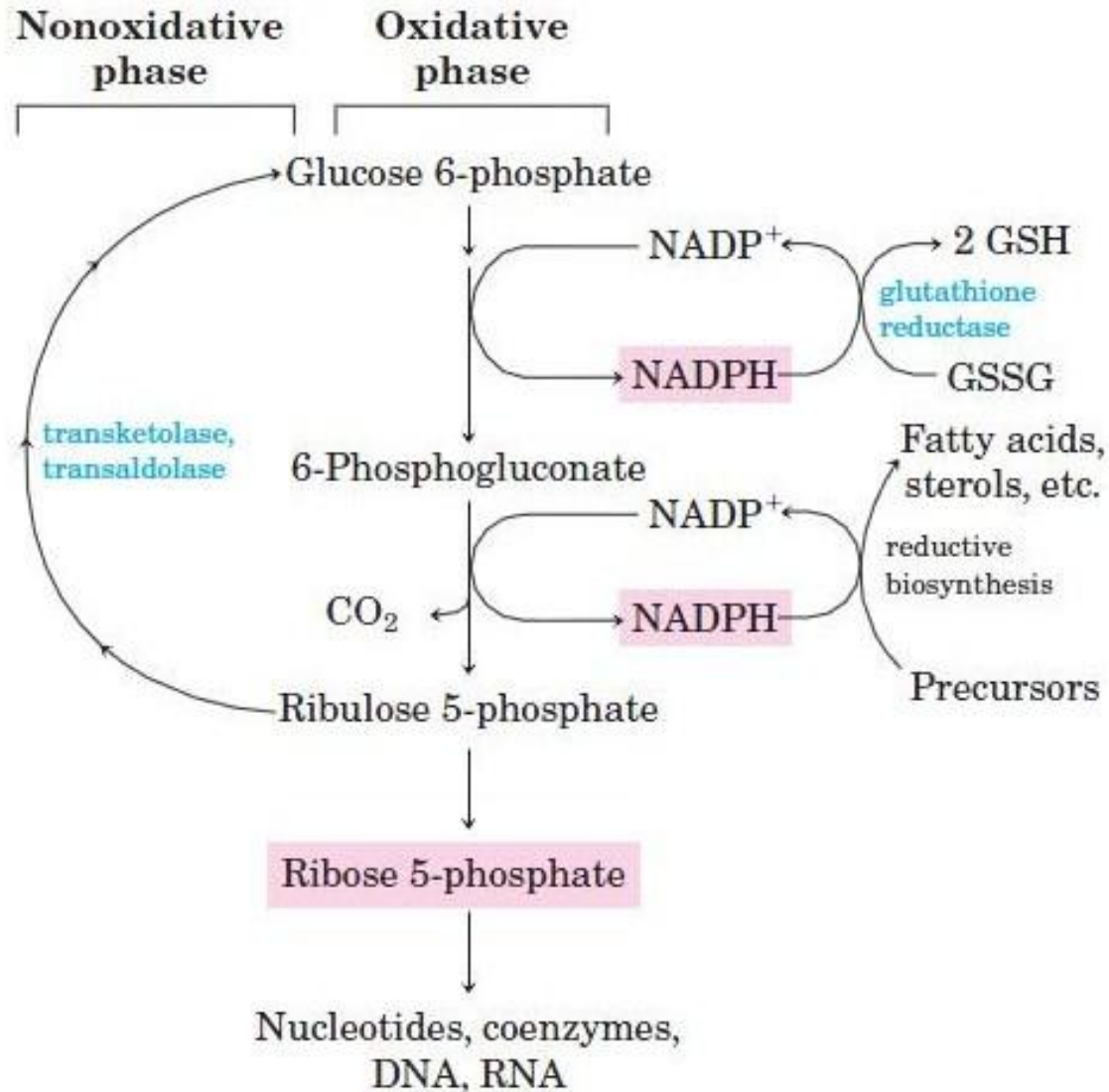
«Відкат» гліколізу

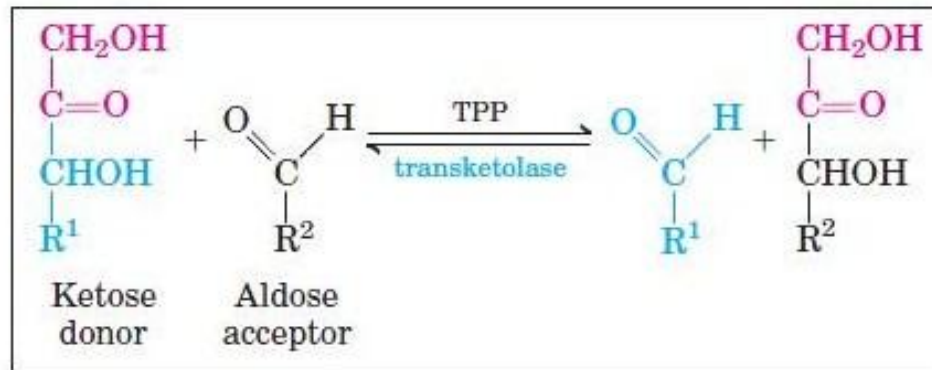
Синонім:
Глюконеогенез

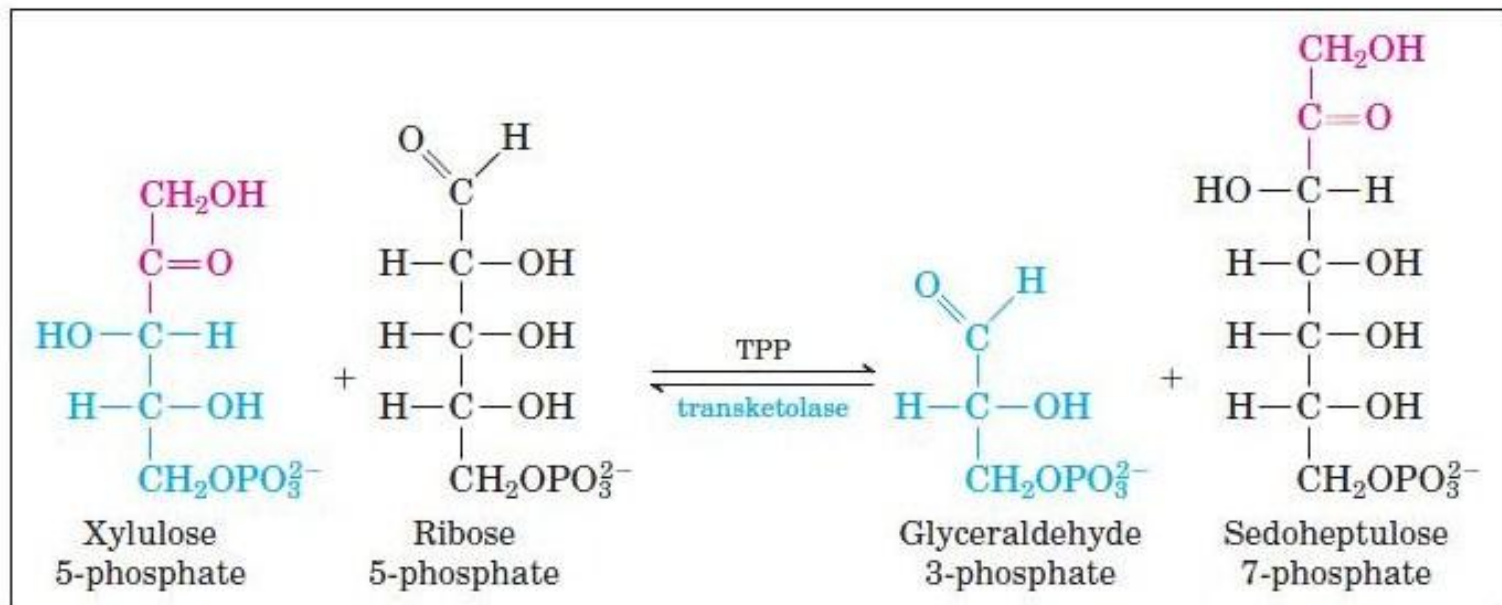

Пентозо-фосафтный цикл

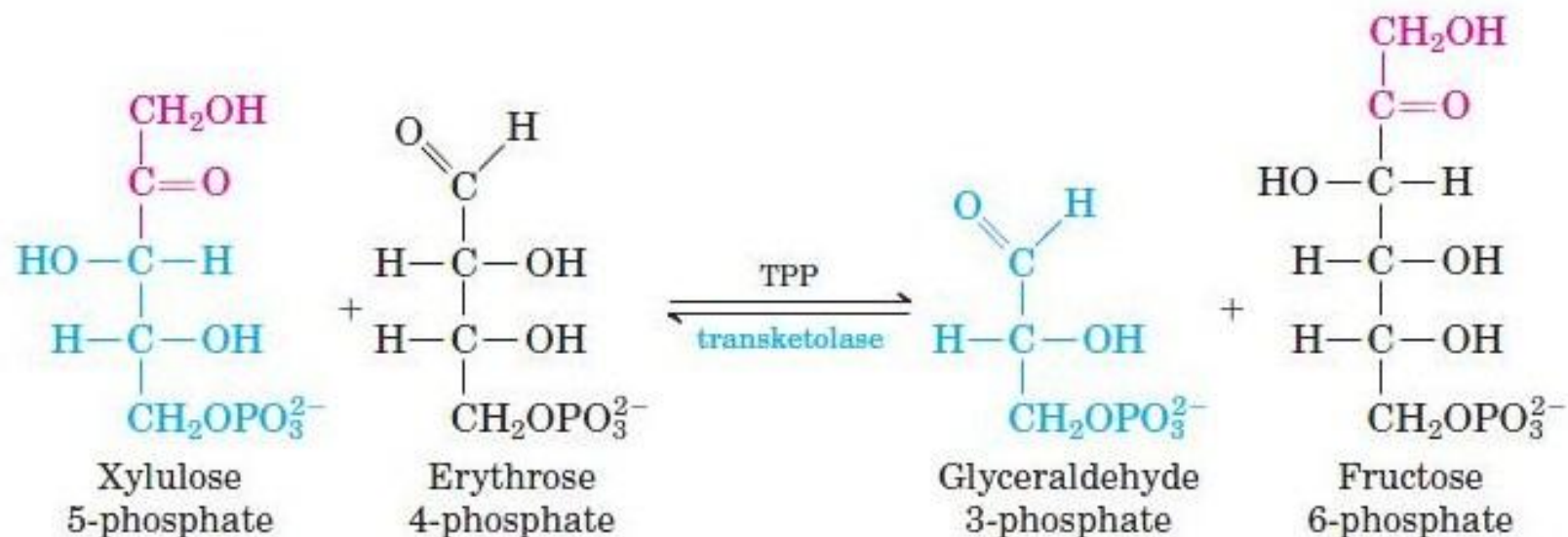
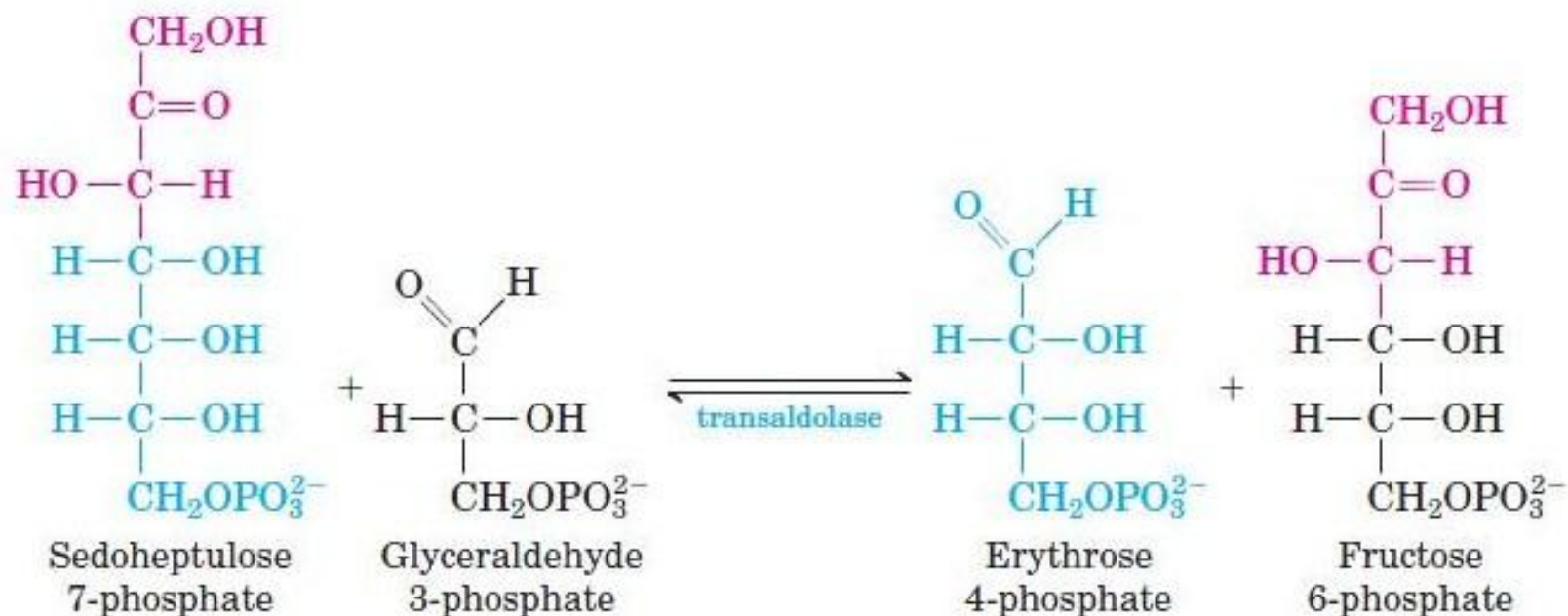

(a)

(b)

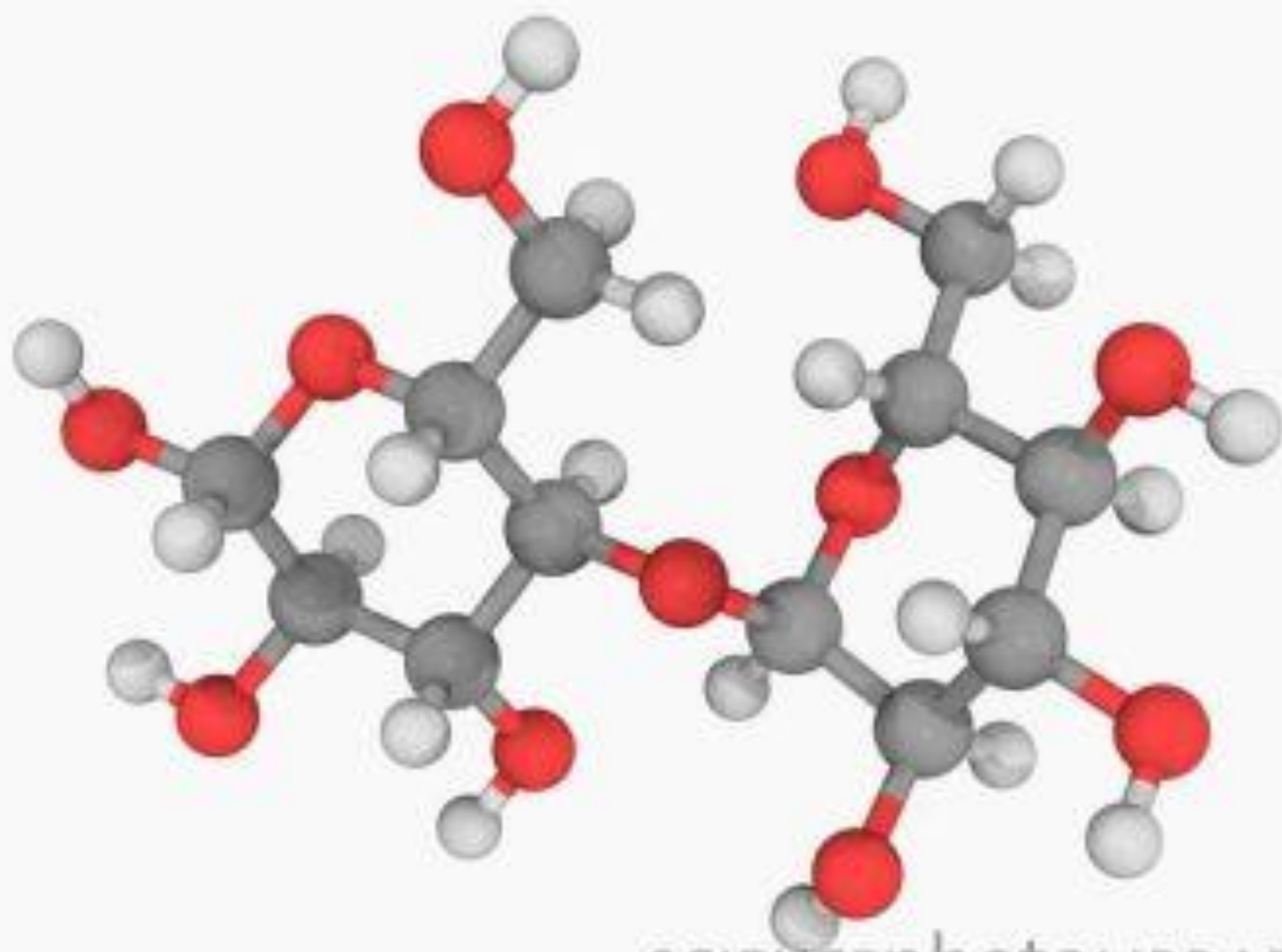
Полімери вуглеводів

Полімери вуглеводів – це речовини, що містять за свою основу один чи декілька мономерних вуглеводів, що можуть повторюватися в певній послідовності у межах молекули.

Полімери, які містять у ланцюгу не більше 10 вуглеводів, часто іменують **олігополімерами**. В більшості випадків послідовність мономерів в них не повторюється.

Мальтоза

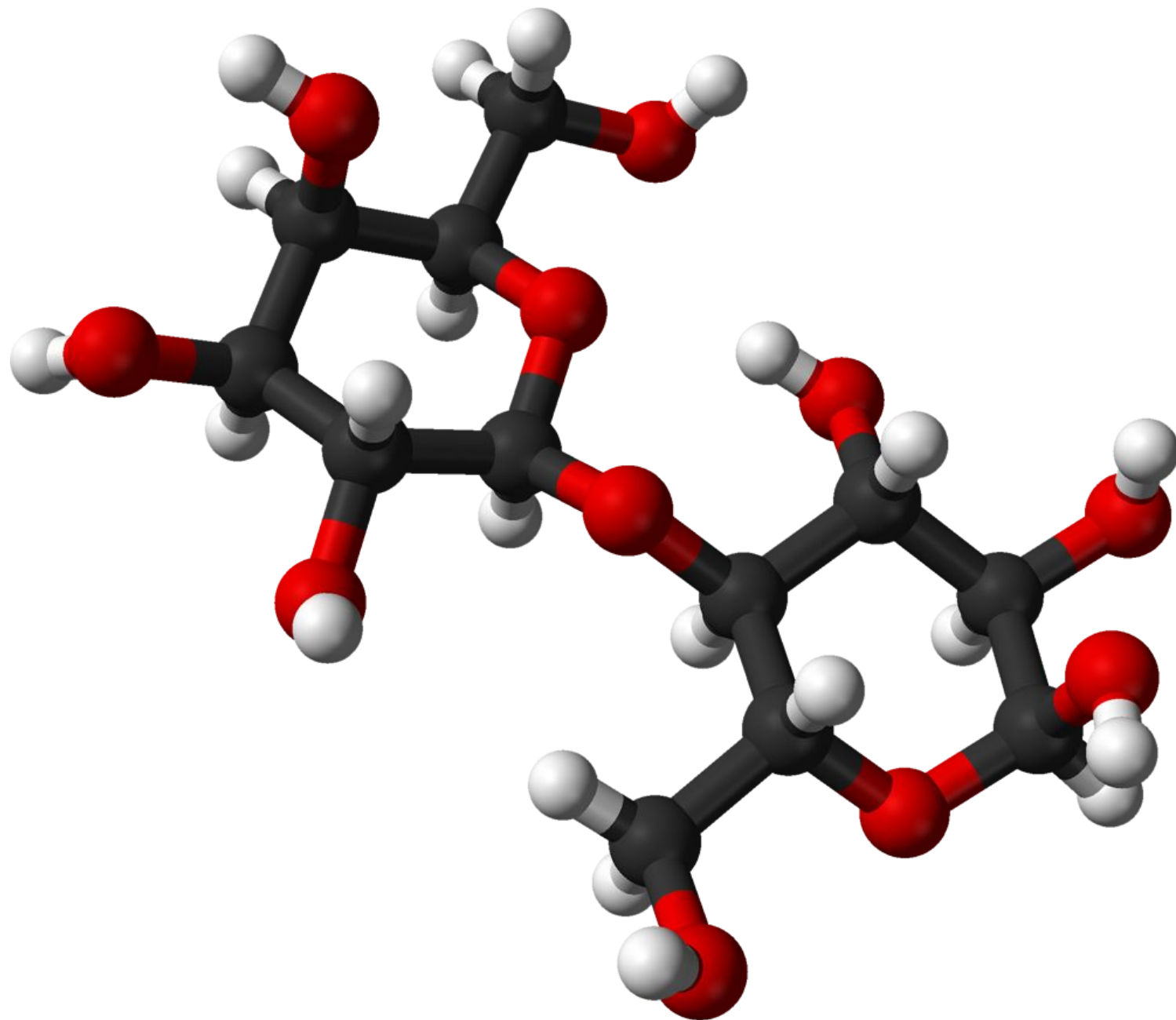
- Скорочена формула: $C_{12}H_{22}O_{11}$
- Молекулярна маса: 342 г/моль
- Оптичний ізомер у людини: D
- Тип полімеру: димер
- Задіяні мономери: Глюкоза+Глюкоза
- Полімерний тип зв'язку: альфа-1-6, бета-1-6

SCIENCEphotOLIBRARY

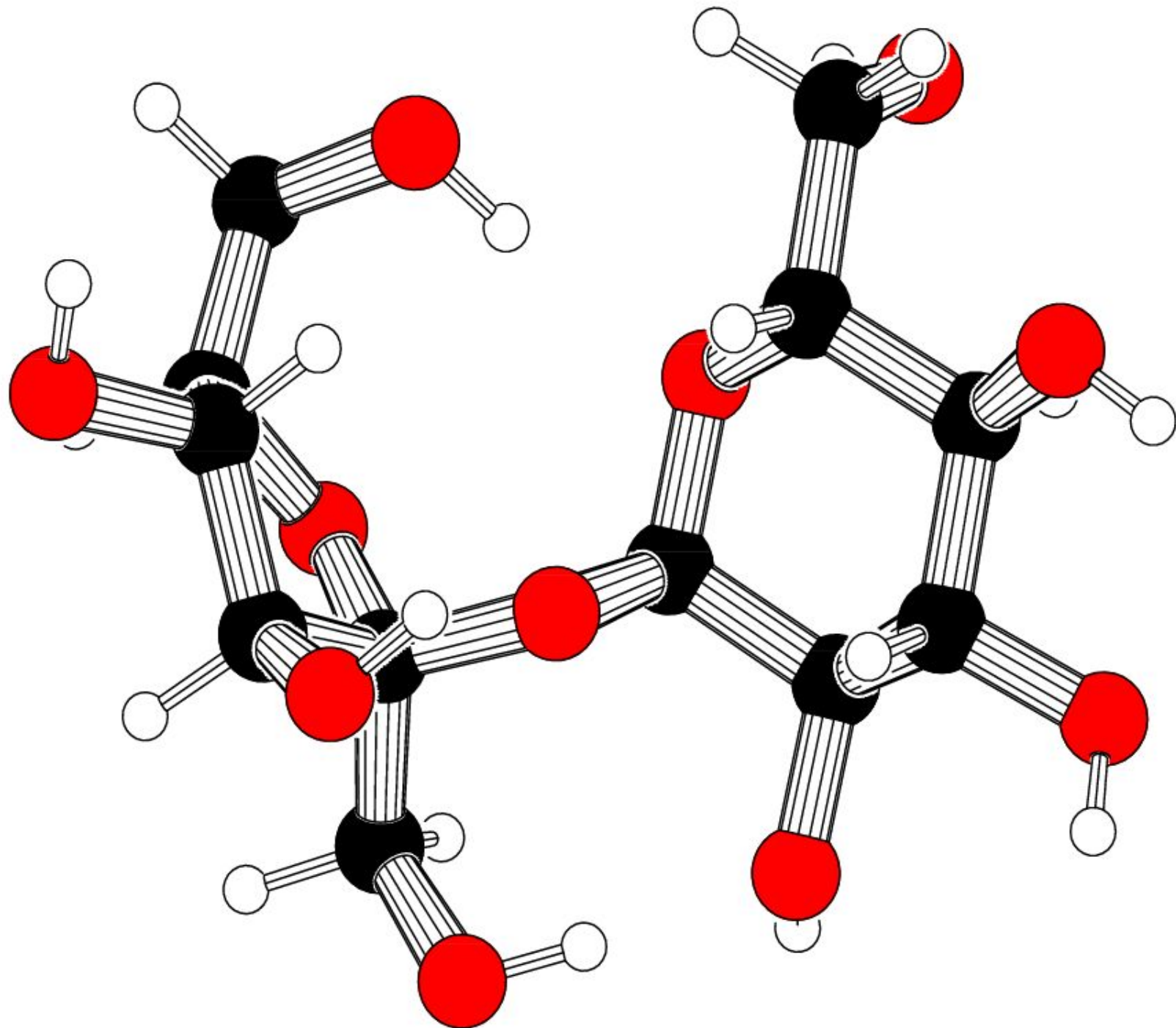
Лактоза

- Скорочена формула: $C_{12}H_{22}O_{11}$
- Молекулярна маса: 342 г/моль
- Оптичний ізомер у людини: D
- Тип полімеру: димер
- Задіяні мономери: Глюкоза+Галактоза
- Полімерний тип зв'язку: альфа-1-6, бета-1-6

Сахароза

- Скорочена формула: $C_{12}H_{22}O_{11}$
- Молекулярна маса: 342 г/моль
- Оптичний ізомер у людини: D
- Тип полімеру: димер
- Задіяні мономері: Глюкоза+Фруктоза
- Полімерний тип зв'язку: альфа-1-5, бета-1-5

Крохмаль

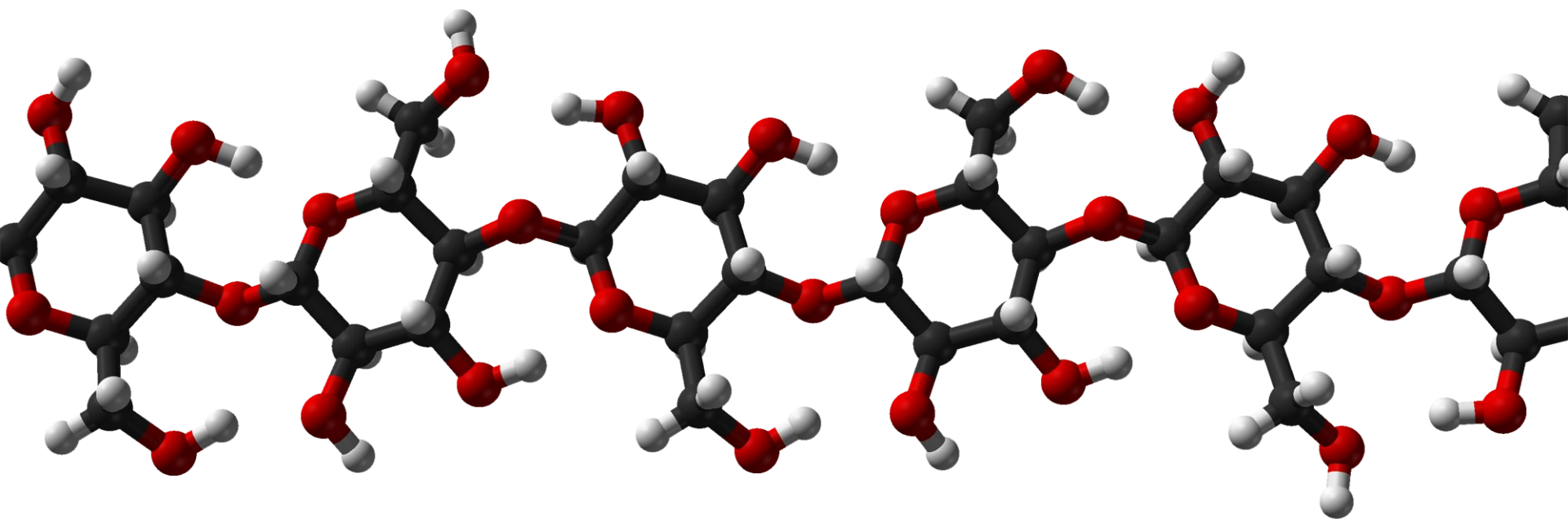
- Скорочена формула: $[\text{C}_6\text{H}_{10}\text{O}_5]_n$
- Молекулярна маса: $162n$ г/моль
- Оптичний ізомер у людини: D
- Задіяні мономері: Глюкоза
- Тип зв'язку в основному ланцюгу: альфа-1-6
- Тип зв'язку у розгалуженні: альфа-1-4
- Частота розгалужень: кожні 12 мономерів

Глікоген

- Скорочена формула: $[C_6H_{10}O_5]_n$
- Молекулярна маса: $162n$ г/моль
- Оптичний ізомер у людини: D
- Задіяні мономери: Глюкоза
- Тип зв'язку в основному ланцюгу: альфа-1-6
- Тип зв'язку у розгалуженні: альфа-1-4
- Частота розгалужень: кожні 24 мономери

Целюлоза

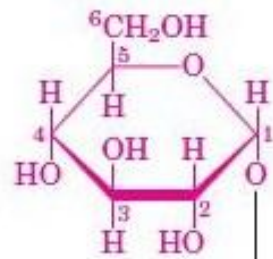
- Скорочена формула: $[C_6H_{10}O_5]_n$
- Молекулярна маса: $162n$ г/моль
- Оптичний ізомер у людини: D
- Задіяні мономері: Глюкоза
- Тип зв'язку в основному ланцюгу: альфа-1-6
- Тип зв'язку у розгалуженні: бета-1-4
- Частота розгалужень: кожні 18 мономерів

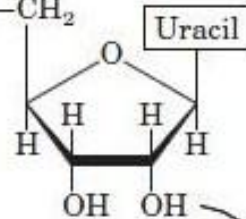
Глікогенез

Глікогенез – процес утворення полімерного вуглеводу глікогену з мономерних вуглеводів.

Процес відбувається в усіх клітинах, але найінтенсивніше протікає у гепатоцитах (клітинах печінки), скелетних м'язах та атипових клітинах серцевого м'яза

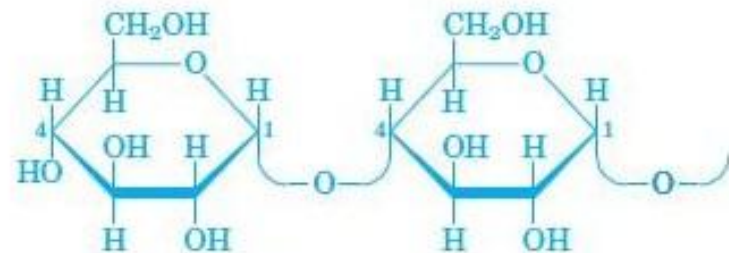

UDP-glucose

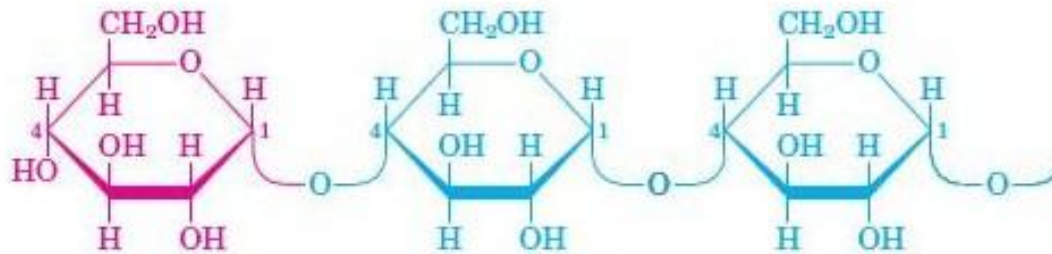
glycogen
synthase

UDP

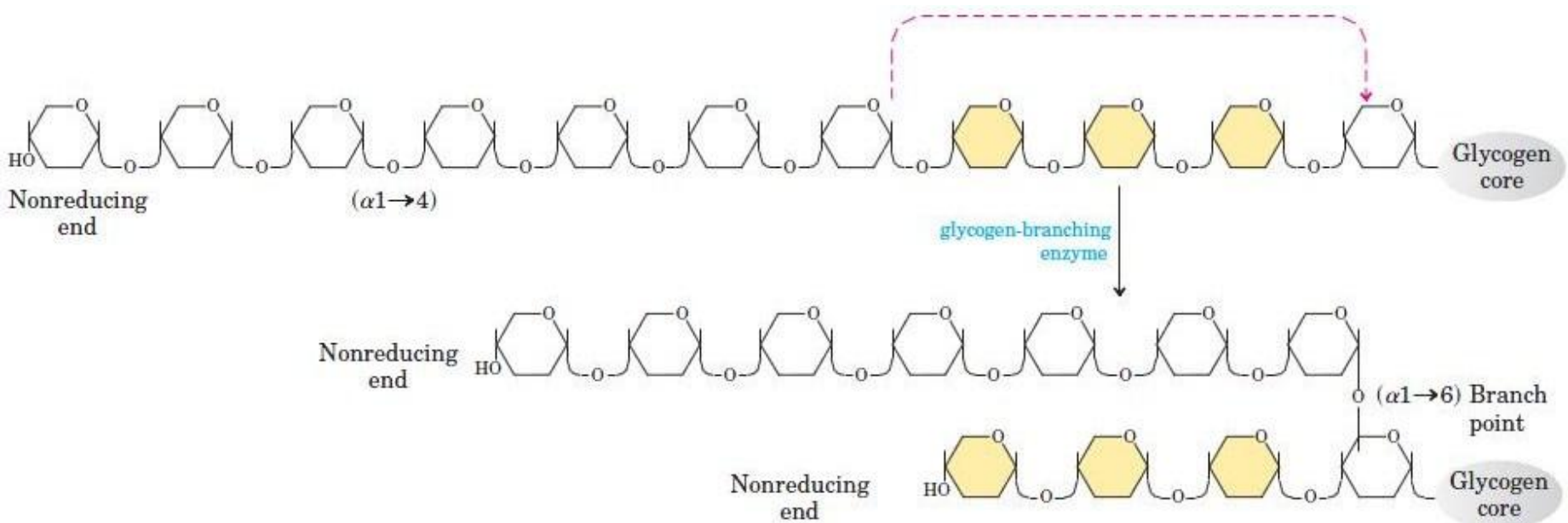

Nonreducing end of
a glycogen chain
with n residues
($n > 4$)

New nonreducing
end

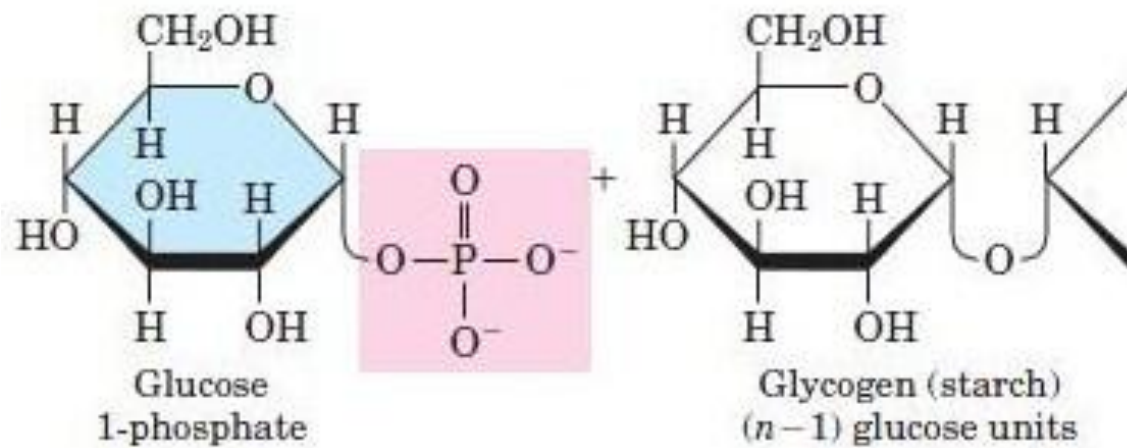
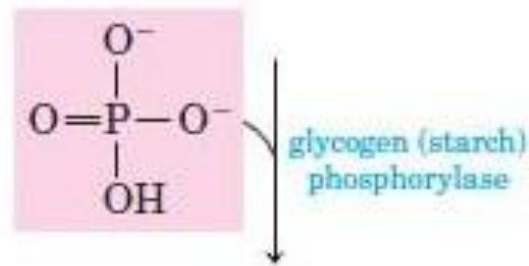
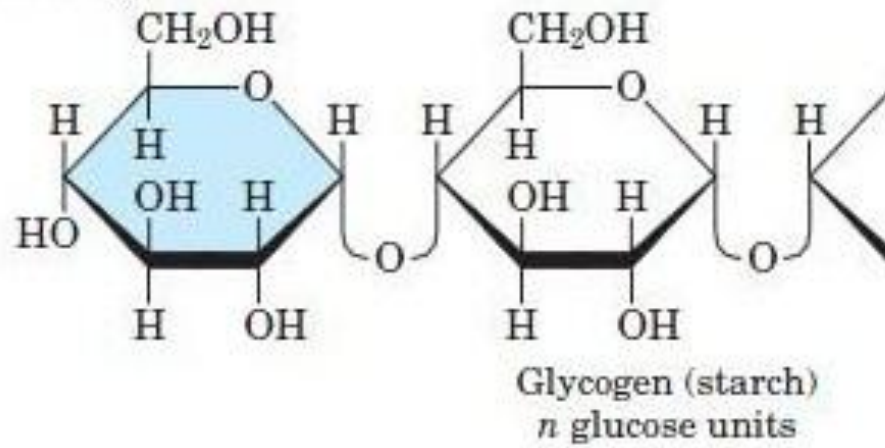
Elongated glycogen
with $n + 1$ residues

Глікогеноліз

Глікогеноліз – процес, зворотний до глікогенезу. Відбувається для того, щоб поповнити кількість мономерних вуглеводів в організмі при умові їх виснаження

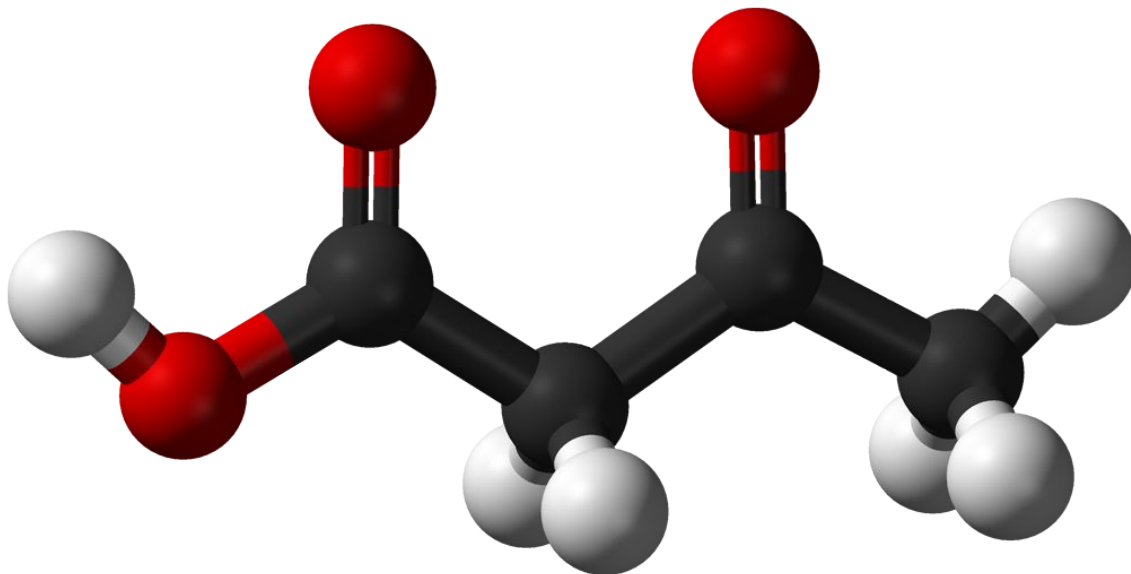
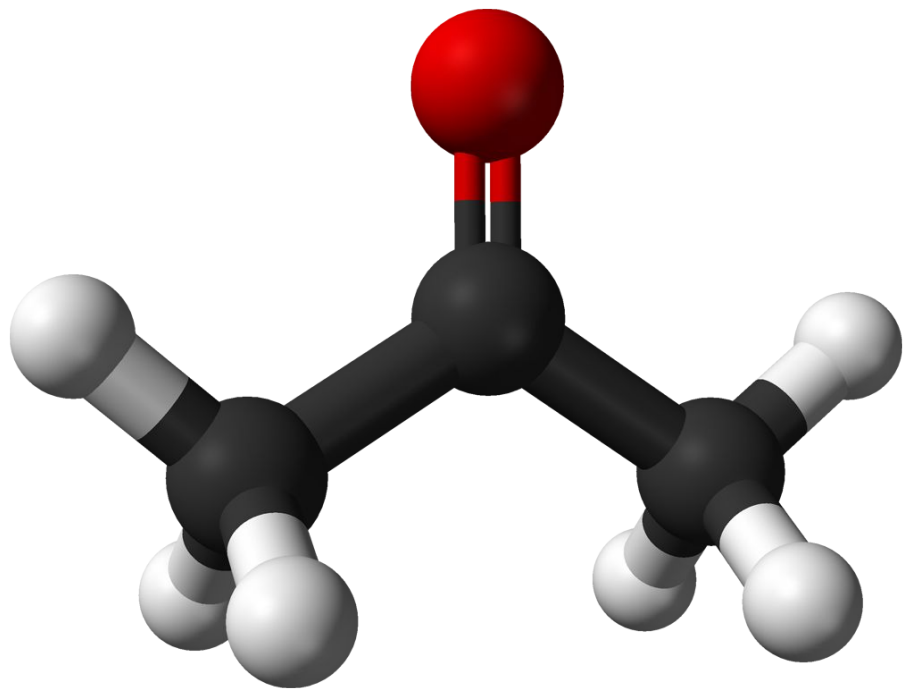
Nonreducing end

Кетогенез

Кетогенез – процес утворення кетонових тіл. Кетонові тіла утворюються в організмі тоді, коли є недостаток мономерних вуглеводів, і наявний надлишок АКоА. В даному випадку його треба “ліквідувати” – і АКоА спонтанно декарбоксилюється, запускаючи кетогенез.

В організмі людини виділяють 3 основних кетонових тіла: ацетон, ацетооцтова кислота, гамма-оксимасляна кислота (γ -оксибутаноат)

Наступна лекція

Тема: «Метаболізм жирів та білків»

Дата проведення: 5 вересня 2014 року

*Пропозиції та побажання, а також
заохочення та підтримку кидайте в урну*